

**Projekt HOME/2012/ISEC/AG/4000004321 "Süütegude ennetusmeetodite arendamine ning
uute kasutuselevõtt läbi turvalise elukeskkonna, sh teede ja tänavate kujundamise ja
planeerimise (CPTED)"**

Kaasrahastatud Euroopa Liidu kuritegevuse ennetamise ja kuritegevuse vastu võitlemise programmist

CPTED KURSUSE MATERJAL

Contents

1	SISSEJUHATUS.....	3
2	KESKKONNA KUJUNDAMISE LÄBI TEOSTATAV KURITEGUDE ENNETAMINE.....	5
3	CPTED OBJKETIDE KÜLASTUSED	9
	Moodul 3 Tampere, 26.–29.08.2014.....	9
	Muotiala piirkond.....	9
	Liikluse info- ja juhtimiskeskus.....	11
	Tampere kesklinn.....	11
	Moodul 4 Hollandis, 29.09.2014–1.10.2014	13
	Bijlmermeer	13
	IJburg.....	16
	Alkmaar; politseimärgisega piirkonnad	17
	Zaandam	18
4	JUHTUMIKIRJELDUSED IGAST RIIGIST.....	20
	Mooduli 2 ülesanne	20
	Soome	21
	Leedu	27
	Läti	38
	Eesti.....	950
4.	mooduli ülesanne	58
	Soome	59
	Leedu	71
	Läti	82
	Eesti.....	95
5	OOTUSED	107

1 SISSEJUHATUS

Kuriteoennetus on üks Euroopa Liidu prioriteete. ELi liikmesriigid otsivad pidevalt kõige tõhusamaid meetodeid kuritegevuse vähendamiseks ja kogukondliku turvatunde suurendamiseks.

Linnaplaneerimine ja keskkonna kujundus on oluline osa kuriteoennetusest. Nende abil saab kuritegude toimepaneku võimalusi vähendada ja elukvaliteeti tõsta. **Projekt Olemasoleva linnaruumi kujunduse, planeeringute ja kuriteoennetuse meetodite arendamine ja uute juurutamine elukeskkonna turvalisuse suurendamise nimel (keskkonna kujundamise läbi teostatava kuritegude ennetamise programmi Crime Prevention Through Environmental Design Program – CPTED – egiidi all)** käivitati 11 partneri osavõtul Eestist, Lätist, Leedust ja Soomest.

1. Eesti Politsei- ja Piirivalveamet – koordinaator.
2. Soome Riiklik Politseiamet.
3. Läti Politsei.
4. Leedu siseministri haldusalasse kuuluv Leedu Politsei.
5. Eesti Vabariigi Justiitsministeerium.
6. Eesti Vabariigi Siseministeerium.
7. Eesti Sisekaitseakadeemia.
8. Eesti Naabrivalve.
9. Eesti Linnade Liit.
10. Harju Maavalitsus (2014. aasta septembrini).
11. MTÜ Pro-Police Latvia.

Projekti peamised eesmärgid.

1. Arendada partnerriikides edasi olemasolevaid CPTED (keskkonna kujundamise läbi teostatava kuritegude ennetamise) meetodeid
2. Täiendada osalejate teadmisi CPTEDst.
3. Luua võrgustik koostöö edendamiseks ja heade tavade vahetamiseks.
4. Valmistada ette õppematerjalid ja erijuhendid politseinikele.

Ootuste kohaselt võetakse CPTED meetod pärast projekti ellurakendamist kõigis partnerriikides kasutusele ja juurutatakse ka politsei haridussüsteemi. Projekt toetab Euroopa Liidu Nõukogu otsust 8094/11 (2011) CPTED lähenemise ja põhimõtete soosimise ja kasutuselevõtu kohta kõigi ELi

liikmesriikide politseijõudude poolt¹; Euroopa Nõukogu Kohalike ja Piirkondlike Omavalitsuste Kongressi (CLRAE 1997) deklaratsiooni soovitusi (erikoolitus politseinikele, mis võimaldab neil regionaalseid ja kohalikke riigiasutusi ning elukutselisi arhitekte-planeerijaid nõustada kuritegevuse ja linnaehitusliku keskkonna seoste teemadel); *Eesti ehitussektori arengustrateegiat 2008–2013* (koolitada ametnikke CPTED alal ja valmistada ette juhendmaterjalid); linnaplaneerimise ja hoonete projekteerimise abil kuritegevuse ennetamist käsitleva Euroopa standardi CEN/TR 14383-2 (varem ENV 14383-2:2003) paremat rakendamist.

Projekti käigus osalesid partnerid järgmistes tegevustes: ava- ja lõpukonverentsid, kuus koolitusmoodulit ja riiklikud koolitused igas partnerriigis.

Käesolev publikatsioon on üks projekti väljunditest ja selle loomises osalesid kõik projektis osalenud riigid. See on üldine ülevaade projektist ja sisaldab ka sissejuhatust CPTED põhimõtetest, CPTED juhtumiuuringuid igast osalejariigist, ülevaateid objektide külastustest Tampere (Soome) ja Amsterdamis (Holland) ning iga riigi kokkuvõtteid CPTED rakendamise kohta tulevikus.

Ühtekokku on selles projektis õpilastena osalenud 60 inimest. Paljud nende seast on lahendanud kirjalikke ülesandeid ekspertide ja selle kursuse eestvedajate juhendamisel. Need ülesanded on nüüd käesoleva publikatsiooni osade aluseks ja tänu neile on saanud võimalikuks toimetuse töö.

Lugupidamisega

toimetuse liikmed

Matti Airaksinen, Soome

Marge Tamme, Eesti

Ülle Vanaisak, Eesti

Tarmo Roossaar, Eesti

Kristel-Liis Kaunismaa, Eesti

Lidija Legzdina, Läti

Arunas Paulauskas, Leedu

¹ <http://www.veilig-ontwerp-beheer.nl/publicaties/draft-council-conclusions-on-encouraging-cpted/view>

2 KESKKONNA KUJUNDAMISE LÄBI TEOSTATAV KURITEGUDE ENNETAMINE

Keskkonna kujundamise läbi teostatav kuritegude ennetamine — *Crime Prevention Through Environmental Design* (CPTED) on multidistsiplinaarne meetod kriminaalse käitumise ärahoidmiseks keskkonna kujundamise ja linnaplaneerimise abil.

CPTED strateegiad põhinevad oskusel mõjutada inimeste otsustusprotsesse, mis võivad viia seaduserikkumiseni. Esmakordselt tegi linnakeskkonna ja avaliku turvalisuse seostest juttu antropoloog Jane Jacobs oma 1961. aastal avaldatud legendaarses raamatus "The Death and Life of Great American Cities" ("Suurte Ameerika linnade surm ja elu").

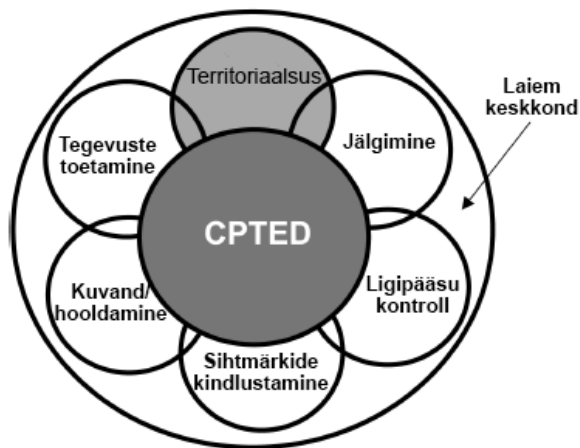
Jane Jacobsi teoorias on kaks kesket kontseptsiooni: 1) silm tänaval (tegevuse ja liikumise ennetav märkamine, tänavale avanevad hooned ja aknad) on esmatähtis faktor turvalisuse tagamisel; 2) turvalisus linnaruumis sõltub territoriaalsest identiteedist: inimene kaitseb ja austab kohta, mis temale kuulub.

Peamised põhimõtted

CPTED lähenemises on kasutusel kuus peamist põhimõtet. Kirjanduses räägitakse veel ka muudest, veidi erinevatest põhimõtetest. Jane Jacobs kasutas selliseid mõisteid nagu *sotsiaalne kapital*, *nähtavus* ja *territoriaalsus*. Oscar Newman eristab viit printsiipi, mis muudavad ruumi kaitstavaks: *territoriaalsus*, *loomulik jälgimine*, *kuvand*, *miljöö* ja *turvalised naaberalad*. Tom Crowe (1991/30) nimetab kolme, osaliselt kattuvat strateegiat: *loomulik ligipääsu kontroll*, *loomulik jälgimine* ja *territoriaalne kinnistumine*. Cozens, Saville ja Hillier² (2005) toovad välja kuus põhimõtet, mida me oleme CPTED jaoks kohandanud:

1. territoriaalsus,
2. jälgimine (mitteametlik ja ametlik),
3. ligipääsu kontroll,
4. kuvand/hooldamine,
5. tegevusprogrammide tugi,
6. sihtmärkide kindlustamine.

² Cozens, P.M., Saville, G. ja Hillier, D. (2005). Crime Prevention Through Environmental Design (CPTED); A review and modern bibliography. *Property Management*, 23(5) lk 328–356. Bingley (UK): Emerald Group Publishing Limited.

Allikas: kohandatud Moofati järgi (1993, lk 23)

Territoriaalsus

Siin on kõige olulisem omanikuks olemine või enda omanikuna tajumine. Emotsioon, mille alusel inividid ja inimrühmad määratlevad mingi ruumi endale kuuluvana: "see on minu/meie hoov, lase jalga!" Seega on olemas ilmne motivatsioon kontrollida ja kaitsta ruumi, mis õigusega kuulub ja/või arvatakse kuuluvat iseendale. Sildid, värvid, märkimine, väravad – need kõik on vahendid territoriaalsuse teenistuses. Nende vahendite abil „saab füüsiline kujundus luua mõjusfääri või seda suurendada, nii et selle kasutajatel tekib omanikutunne - territoriaalse mõjukuse tunne - ja potentsiaalsed rikkujad tajuvad seda territoriaalset mõju.” (Crowe, 1991/31)

Jälgimine

Tuleb vahet teha loomuliku jälgimise (elanike poolt), ametliku jälgimise (politsei või turvateenistus) ja poolametliku jälgimise (postiljon, majapidaja/haldaja, kinnisvarahaldur jne) vahel. Tänapäeval kuulub jälgimise juurde ka tehniline jälgimine, milleks kasutatakse näiteks kaameraid/sisetelevisiooni, droone, mobiiltelefone või prille *Google glass*. Jälgimise eelduseks on nähtavus: et ala oleks võimalik jälgida, peab seal olema valgus ja vaateväli. Aga selleks, et jälgimine oleks tõhus, on vaja veel midagi peale nähtavuse ja silmade tänaval. Silmad peavad olema võimelised ja motiveeritud midagi nägema. Lisaks peavad silmad aru saama, mis toimub („kas see, mida ma näen seal toimumas, on hea või halb?”) ja järgmiseks on tarvis impulssi reageerimiseks, millegi tegemiseks, olgu see näiteks karjumine, teiste hoiatamine või politseisse/turvateenistusele helistamine. Seega on nähtavusest tõhusa jälgimiseni mitu sammu.

Ligipääsu kontroll (reaalne või kujuteldav ligipääsu, väljumise ja läbimise piirang):

Rachel Armitage³ eristab ligipääsu kontrolli juures järgmisi eesmärgi.

Piirata võimalust, et (potentsiaalsed) rikkujad ala või potentsiaalse sihtmärgi olemasolust üldse teada saavad. See on seotud **teadlikkuse ruumiga**: kui keegi ei tea, et miski väärtuslik on teatud kohas vabalt saadaval, ei võta seda keegi.

Muuta mingisse alasse sisenemine, sellest väljumine ja/või ala sees liikumine rikkujate jaoks keerulisemaks.

Muuta hoonesse või ruumi sisenemine füüsiliselt keerulisemaks.

Muuta alasse sisenemine ja/või selles ringi liikumine rikkujate jaoks psühholoogiliselt keerulisemaks.

Välistada igasugused ettekäänded, mis võimaldaksid potentsiaalsetel rikkujatel viibida privaatses või poolprivaatses ruumis; tagada legitiimsetele kasutajatele maksimaalne enesekindlus mittelegitiimsetele kasutajatele vastuastumiseks.

Lühidalt: rikkuja ei julge ja/või ei saa alale, hoonesse või ruumi siseneda.

Sihtmärkide kindlustamine

Sihtmärkide kindlustamine tähendab füüsilist turvamist ja olukorra loomist, mis muudab hoonesse või ruumi sisenemise või objektile vandaalitsemine keerulisemaks. See on kõige traditsioonilisem reaktsioon kuritegevusele: muuta see lukkude, riivide, trellide, uste, väravate jms abil rikkujate jaoks füüsiliselt keeruliseks – keskaegse kindluse lähenemine. Rangelt võttes sisaldub see põhimõte juba ligipääsu kontrolli põhimõttes. Sissemurdmise puhul on oluline reegel, mida ingliskeelses kirjanduses nimetatakse reegliks ALRE=< PECE: alarm (AL) peab käivitama reaktsiooni (RE), mis on kiirem kui kogu sissemurdmise protsess, millesse kuulub planeerimine (P) + sisenemine (Entry, E) + soovitud asjade võtmine hoonest (Collecting, C) + põgenemine (Escape, E)⁴. Seega tuleb häire anda nii kiiresti kui võimalik ja pärast seda peab tegelik sisenemine sissemurdjatel veel aega võtma. Seega paigaldage turvaruloo klaasi taha ja seadke alarm reageerima klaasi purustamisele. See on äärmiselt lihtne reegel, mida turvaettevõtted tihti eiravad.

Kuvand ja hooldamine

Vahel kasutatakse sõna *kuvand* tähenduses „kas mingi ala/ruum näeb välja kena ja puhas (on atraktiivne koht)?” Vahel kasutatakse sõna *haldamine ja hooldamine* (vt ka *The Safepolis Manual*:

³ Armitage, R. (2014) Crime prevention Through Environmental Design. Raamatus: Encyclopedia of Criminology and Criminal Justice. New York: Springer Science-Business Media.

⁴ Teooria autor on Hein Stienstra, TBBS, Holland, 80ndad aastad.

Planning Urban Design and Management for Crime Prevention). Selle põhimõtte sisuks on hoida ala vabana prügist, grafitist, vandalismist ja kahjustustest. Ala ei tohi välja näha kulunud ja hoolitsemata. See soodustab üha uusi kuritegusid ja ka turvatunde kadumist. Seda nimetatakse ka lõhutud akende teooriaks⁵. Hollandis läbiviidud väga kasulikud käitumiseksperimentid⁶ toetavad lõhutud akende teooriat tugevalt.

Positiivse kasutuse soodustamine

See põhimõte on seotud sellise keskkonna loomisega, mis suurendab tõenäosust, et seda keskkonda hakkavad kasutama legitiimsed kasutajad. Selline paremate kasutajate valik on oluline ka näiteks rahvahulkade kontrollimisel: erinevatest inimestest (mehed/naised, noored/vanad) koosnev rahvahulk on tihti rahulikum ja vähem ohtlik kui ainult noortest meestest koosnev rühm.

⁵ Wilson, J. Q, Kelling, G. L (Mar 1982), Broken Windows: The police and neighborhood safety, *The Atlantic*, hangitud 2007-09-03 (Broken windows (PDF), Manhattan institute).

⁶ Keizer, K., Lindenberg, S. & Steg, L. (2008) The Spreading of Disorder. *Science* 12. detsember 2008: 1681-1685

3 CPTED OBJKETIDE KÜLASTUSED

See peatükk on ülevaade osalejate õppekülaskäikudest Tampere Soomes ja Hollandisse. Kummaski riigis nägime CPTED põhimõtete rakendamist reaalses elus ja süvendasime oma selleteemalisi teadmisi.

Külaskäik Tampere toimus 2014. aasta augustis. Selle üheks osaks oli õppepäev Soome Politseikolledžis ja sõit Muotiala linnaossa ning Tampere linna.

Moodul 3 Tampere, 26.–29.08.2014

Muotiala piirkond

Muotiala piirkonna detailplaneering on esimene linnaosa detailplaneering Soomes, mille koostamisel on süstemaatiliselt võetud arvesse eesmärki tagada linnakeskkonnas turvalisus.

„Muotiala oli esimene ja ainus CPTED piirkond Soomes”.⁷ 2008. aastal andis sellele lähenemisele oma hinnangu Helsingi Tehnikaülikool. Üldtulemused olid positiivsed: elanikud pidasid Muotialat väga turvaliseks ja kasutasid avalikku ruumi meelsasti; sotsiaalse suhtluse soodustamisele orienteeritud planeerimislahendused osutusid edukaks; hästi läbimõeldud valgustus lisas turvatunnet ja soodustas linnaruumi aktiivset kasutamist; seejuures olid ehituskulud samad, mis teiste projektide puhul.⁸

Turvalisema keskkonna loomine oli elanikega koostöö tegemisel üks keskseid teemasid juba

⁷ Kyttä, Marketta, Puustinen, Sari, Broberg, Anna & Lehtonen, Hilka (2008): Turvallinen asuinalue - Tampereen Muotiala suunnitelmassa ja kokemuksissa. Teknillinen korkeakoulu. Yhdyskuntasuunnittelun tutkimus- ja koulutuskeskus. Yliopistopaino Helsinki 2008. Elektrooniline väljaanne: <http://lib.tkk.fi/Reports/2008/isbn9789512294197.pdf>

⁸ <http://costtu1203.eu/wp-content/uploads/2014/10/03.-Review-of-CEN-14383-The-death-and-life-of-geat-European-standards-and-manuals.pdf>

planeerimisprotsessi algusest peale – interaktiivse planeerimisprotsessi käigus kuulati linnaelanike arvamusi.

Kõigil piirkonna detailplaneeringu koostamise koosolekutel osales turvalisusspetsialistina kohaliku politseijaoskonna esindaja. Politsei panuseks planeerimisprotsessi olid nende teadmised ja kogemused kuritegevuse ja korrarikkumiste kohta, näiteks kohalike kuritegevuse poolest aktiivsete alade ja nende mõjude kohta koostatavas planeeringus.

Linnaosa detailplaneeringu üheks osaks on spetsiaalselt turvalisust puudutavad eeskirjad. Turvalisust on teadlikult arvestatud valgustust puudutavate eeskirjade juures, samuti maastiku planeerimisel ja ehitusmeetodeid puudutavate juhiste koostamisel.

Ruumilise hierarhia rõhutamiseks kasutatakse erinevaid materjale.

Näiteks jalgteed ja hoonetegrupid on paigutatud viisil, mis soodustab loomulikku jälgimist: eikellegimaana mõjuvate maa-alade hulk on viidud miinimumini.

Muotialas esines kuritegevust märgatavalt vähem kui Tampere keskmiselt. Elanikud oskasid nimetada väga vähe olukordi, kus nad end Muotiala piirkonnas ebaturvaliselt tundsid, naaberpiirkondades aga esines mitu sellist olukorda.

Liikluse info- ja juhtimiskeskus

Soome Transpordiamet haldab Soome maanteid, raudteid ja veeteid ning vastutab riigi transpordisüsteemi üldise arengu eest. Agentuur hoolitseb ka transpordisüsteemi turvalisuse eest ja tagab selle töö ka ebanormaalsetes oludes või normaalsetes oludes esinevate eriolukordade puhul.

Transpordiagentuuri poolt kogutud andmed on kõigile kodanikele ja huvigruppidele kättesaadavad. Liiklusraportid annavad värsket teavet Soome teede kohta, sh teetööde, ummikute ja muude häirete kohta. Teenuse üheks osaks on ka ilmakaamera kujutised.

Tampere kesklinn

Tampere linn on Soome üks atraktiivsemaid kasvukeskusi. Selle kasvu haldamisega kaasneb väljakutse regiooni kogukondliku struktuuri funktsionaalsusele, eri alade tasakaalustatud arengule ja ökoloogilisele jätkusuutlikkusele. Tampere asub järve ääres. Veekogu lähedus tõstab keskuse atraktiivsust elupaigana. Keskus peab olema valmis majutama 10 000 elanikku, ja selleks on vaja ehitada elumaju.

Keskus moodustab mugava ja atraktiivse jalkäijatele orienteeritud ala, mis soodustab kaubanduse ja teeninduse arengut. Tunnel ja ühendused moodustavad kohaliku liikluse jaoks sujuva lahenduse, mis võimaldab ligipääsu linnakeskusest välja jäävatele kohtadele.

Soodustatakse jalutamist ja jalgrattasõitu, ühistransport koos maa-aluste parklatega töötab ladusalt.

Moodul 4 Hollandis, 29.09.2014–1.10.2014

Hollandit külastasime 2014. aasta septembri lõpus. Kolmepäevase külaskäigu raames käisime Bijlmermeeris, IJburis, Alkmaaris ja Zaandamis.

Bijlmermeer

Bijlmermeer on üks Amsterdami äärelinnadest. Selle kujundust ja planeeringut on mõjutanud kuulsad arhitektid Le Corbusier' tööd. Visiooni kohaselt taheti Bijlmermeersis luua funktsionaalne linn, milles inimesed ja autod liiguvad eri tasanditel. Oma elamupiirkonda sisenedes jätavad inimesed auto parkimiskompleksi. Seejärel liiguvad nad jalgsi üle tunnelite rohelise ala oma korteritesse. Hoonete vahel asuvad suured rohelised alad.

See kontseptsioon oli unistus, mis ei hakanud plaani kohaselt tööle. Üldiste sotsiaalsete arengute tõttu ei leidunud küllaldaselt inimesi, kes sellesse piirkonda kolida oleksid tahtnud. Tühjade elamispindade arv kasvas ja kriminaalse tegevuse analüüs näitas, et kasvuteel oli nii kuritegevus kui hirm kuritegevuse ees. Selle kõige tagajärjel jõuti lahenduseni, mille käigus tohutu hulk hooneid lammutati, mis läks maksma 1,5 miljardit eurot. Ala ümberplaneerimisel rakendati CPTED põhimõtteid ja järgiti politseimärgise „Turvaline elukoht” juhendi nõudeid (see on Hollandis uute kogukondade ehitamisel ja arendamisel kasutatav standard). Praegu on see piirkond väga multikultuurne ja selle elanikud on pärit paljudest eri riikidest.

Bijlmermeer on tüüpiline näide kõrghoonete kompleksist, mida poleks tarvis ehitada. Inimeste tihedus ruutmeetri kohta oli selles regioonis üllatavalt väike. Kõrghooned blokeerivad vaadet ja teatud mõttes piiravad avatud ruumis viibimise tunnet.

Säilinud on tänavatasandil asuvad laoruumid ja jalakäijate sild elamute juurde, meenutused piirkonna ajaloost.

Inimeste jaoks on oluline, et nad tunneksid oma ümbruskonda, naabrust ja selle elanikke. Kui inimesed tunnetavad kogukondlikku huvi, hoolitsevad nad oma kogukonna ja üksteise eest. Samal ajal on nad tähelepanelikumad ja hoiavad ümbrusel hoolikamalt silma peal.

Bijlmermeer jättis veidi ebameeldiva mulje isegi pärast suuri ümberkorraldusi, mis seal tehtud on. Üsna suurte parkide hooldamisega paistab olevat probleeme ja üldmulje avalikust ruumist oli, et see on tühi. Parke saab jätkuvalt atraktiivsemaks muuta. Praegu on avalikud välialad veidi räämas ja ei mõju elanikele just kutsuvalt.

IJburg

IJburg on Amsterdami idaosas asuv elamurajoon, mida on ehitatud alates 2013. aastast. See asub IJ järves, majad ehitatakse kunstlikele saartele.

Ala planeerimisel seati eesmärgiks avatud ruumi tunnetus, seepärast on enamik hooneid madalad. Tänavad on laiad, puud on madalakasvulised ja valgustus hoolikalt läbi mõeldud. Hollandi stiili juurde paistab kuuluvat see, et välisused ja korteriaknad paigutatakse otse kõnnitee äärde.

Üks oluline punkt CPTED planeerimise juures on see, et iga plaani juures peab arvestama vastava riigi kultuuri ja kombeid. Kui avalike rohealade eest piisavalt hästi ei hoolitseta, muudab see ala vandalismialtiks ja võib kaasa tuua ka muid soovimatuid tagajärgi.

Alkmaar; politseimärgisega piirkonnad

Politseimärgisega piirkonnad paistavad olevat atraktiivsed elamupiirkonnad, kus on turvaline liikuda. Alkmaaris on üldine ülevaade ümbruskonnast hea, sotsiaalne jälgimine ja juhendamine on lihtne ja CPTED põhimõtete järgimist on selles piirkonnas kerge märgata.

Atmosfäär oli kutsuv, soe ja meeldiv. Politseinik Armando Jongejan näitas meile kahte piirkonda, kus ta oli mitu aastat tagasi juurutanud politseimärgise „Turvaline elukoht” programmi.

Hollandi politseimärgis „Turvaline elukoht” (Politiekeurmerk Veilig Wonen®) on Hollandis uute kogukondade arendamisel ja ehitamisel kasutatav standard. See on tõhus meetod keskkonnas kuritegevuse ja kuriteohirmu vähendamiseks. See sisaldab 48 kujunduselementide paigutusmustrit, mis annavad potentsiaalselt kuritegusid ennetava ja hirmu vähendava efekti. Need kujunduselemendid puudutavad eri tasandeid, näiteks linnaplaneerimist ja -kujundust, ühiskondlikke alasid, paigutust, hooneid ja elamuid. Sotsiaalselt turvalise kujunduse loendis on kaheksa kriteeriumi:

- potentsiaalsete rikkujate olemasolu;
- sihtmärgi atraktiivsus ja haavatavus;
- sihtmärgi füüsiline haavatavus;
- ühiskondlike silmade olemasolu, nendepoolne jälgimine ja kontroll;
- nähtavus (valgustus, hoonete paigutus, maastikukujundus);
- osalus ja vastutustunne;
- ümbritseva ala atraktiivsus;
- ligipääsetavus ja lahkumisteed.⁹

⁹ <http://www.veilig-ontwerp-beheer.nl/publicaties/a-successful-cpted-approach-the-dutch-2018police-label-secure-housing2019#>

Zaandam

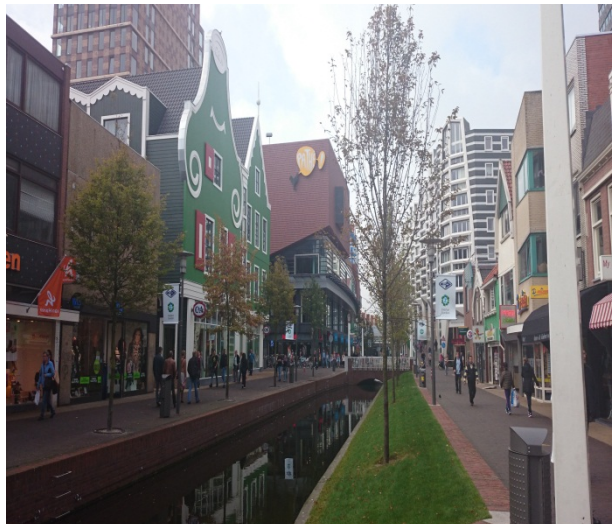
Arhitekt Sjoerd Soeters tutvustas meile kesklinna ja rääkis regiooni ajaloost ning arengust. Samuti tegi ta meile raekojas arhitektuurialase esitlusprogrammi.

Zaandami uus keskus on üks edukamaid linnakeskuse projekte Hollandis. Ühiskondlikku ruumi on põhjalikult uuendatud, sellele on antud isikupärane välimus. Külastajate arv on kasvanud ja turistid tulevad spetsiaalselt keskust vaatama.

Zaandamil ja seda ümbritseval Zaani jõe piirkonnal on oma ajalugu, mis on tihedalt seotud tööstusega. Jõgi eraldab piirkonda Amsterdamilinnast.

Aastaid kestnud arendustöö ja suurte investeeringute tulemusel on Zaandamist tänaseks saanud väga elav linn. Linna planeering nõudis ettevõtjailt, kes olid samuti planeerimisse kaasatud, et nad ehitaksid üles atraktiivsema keskkonna. Linnas renoveeriti peaaegu iga poe ja hoone fassaadi.

Zaandam on teinud suurepäraseid uuendusi, nagu tasuta jalgrattakuur koos teenustega. Samuti on linnas hulgaliselt lahendusi ühisruumi kasutamiseks, näiteks jalutamisalad, puhkealad ja turuplatsid.

Zaandamis saime teada, et arhitektuur ei koosne majadest. Arhitektuuri keskmes on inimesed. Zaandamis on see mõte mänginud planeerimisel olulist rolli. Me nägime mitmesuguseid paiku, mis kõik mõjusid kutsuvalt ja meeldivalt. Ja nii peabki olema. Linnakeskus peab inimesi enda juurde kutsuma ja suurendama piirkonna sotsiaalset aktiivsust.

Mida suurem on piirkonna sotsiaalne aktiivsus, seda suurem on loomulik jälgimine, see on üks CPTED põhimõtteid. Detailide õige kombineerimine on väga tähtis ja ka hooldus mängib lõpptulemuse juures olulist osa.

4 JUHTUMIKIRJELDUSED IGAST RIIGIST

Selles peatükis tutvustame projektiosaliste töid, mis tutvustavad huvitavaid näiteid CPTED põhimõtete juurutamisest.

Mooduli 2 ülesanne

Oleme valinud töönaidised igast riigist. Kuna projektis osalejate arv oli riigiti erinev, on mõne riigi puhul näiteid rohkem, mõne puhul vähem. Soomest on meil üks näide ja Lätist ning Leedust kaks. Eesti osalejad on kokku pannud ülevaate seitsmest juhtumist. Kõik need ülesanded järgivad Euroopa standardis CEN/TR 14383-2:2007 kehtestatud formaati.

Kõigi ülesannete lähenemismeetod on selline, et alustuseks vastatakse kolmele küsimusele.

- **Kus?**

Piirkonna asukoha täpne kirjeldus (koordinaadid ja/või piirid ja/või posti sihtnumbrid jne), samuti piirkonna tüüp – piirkond on kas olemasolev hoonetest ja tänavatest/teedest koosnev linnaregioon või planeeritav (uus) ala.

- **Mis?**

Olemasoleval alal esinevate või uues piirkonnas potentsiaalselt esinevate kuritegevuse probleemide esmane ja üldine kirjeldus, samuti vastava ala kalduvus kriminaalset tegevust ja antisotsiaalset käitumist ligi tõmmata ning kuriteohirmu tekitada.

- **Kes?**

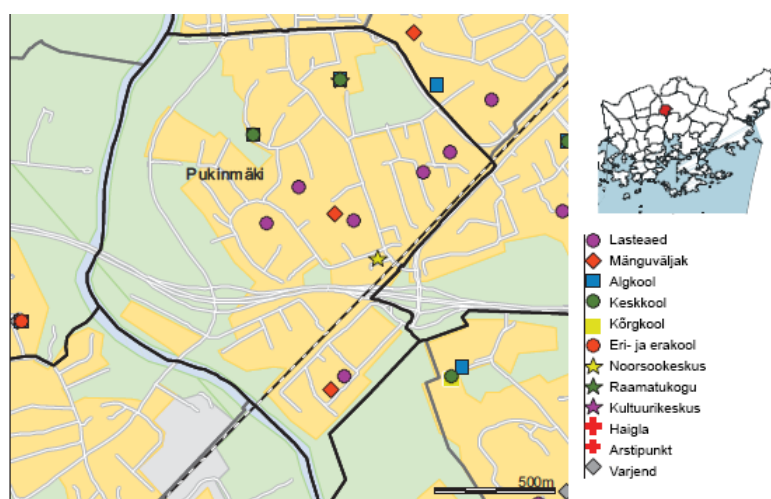
Kuritegevuse probleemide täpsema määratlemise, nende hindamise või põhjalikuma läbivaatamise ning kuritegevuse probleeme takistavate ja/või leevendavate meetmete rakendamise/juurutamisega seotud sidusrühmade nimetamine.

Soome

Analüüsi aruande autorid Juha Laaksonen, Jari Hakala ja Antti Tikkanen

Helsingi, Pukinmäki.

Pukinmäki oli üks vanemaid külasid endises Helsingi vallas. Esimesed korterelamud ehitati 1960ndatel, aga enamik tuli hiljem, 1970ndatel ja 1980ndatel. Enamik siinseist elanikest elab 1. põhja ringtee (Kehä 1) ääres. Savela rajoon ehitati hiljem, raudteest kagusse, ja Pukinmäki kolmnurkne rajoon ehitati veelgi hiljem.¹⁰

Joonis 1. Pukinmäki kaart.¹¹

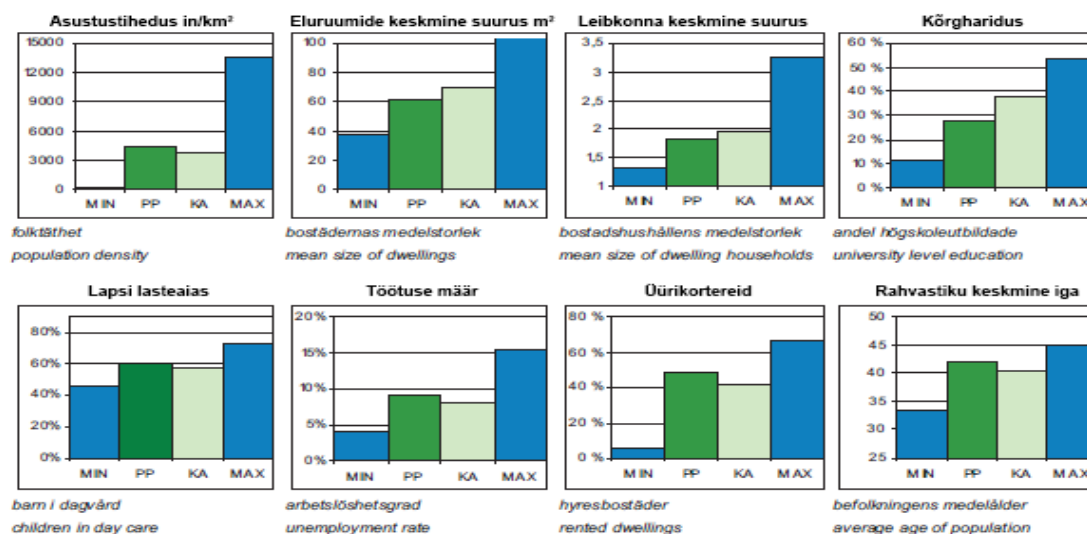
Pukinmäki on tihedalt täis ehitatud ja mitmepalgeline äärelinn. Vana kaubanduskeskus on lammutatud ja asemele on ehitatud uued korterelamud pensionäridele. Pukinmäki ja Savela ala loodusele on iseloomulik künklik maastik ja lopsakad pargid. Pukinmäkis pakutavad teenused ei ole väga laiahaardelised. Suuremat valikut teenuseid pakutakse Malmis, mis asub Pukinmäkist ühe kilomeetri kaugusel.¹²

¹⁰ Helsingi linnaosad 2013.

¹¹ Ibid.

¹² Ibid.

Rahvastiku struktuur

Joonis 2. Pukinmäki demograafiline statistika

Pukinmäki rahvastikutihedus on suurem kui keskmises Helsingi linnaosas, rohkem lapsi käib lasteaias, töötuse protsent on kõrgem ja vanemaid inimesi on rohkem kui keskmiselt. Piirkonnas on palju riiklikke üürimaju ja üliõpilaste ühiselamuid. Ühiselamud asuvad Savela piirkonnas. Kõik need tegurid mõjutavad Pukinmäki kuritegevuse näitajaid.¹³

Välivaatlused Pukinmäkil

Me korraldasime väljasõidu ehk turvatuuri¹⁴ Pukinmäki linnaosas. Tähelepanekute tegemiseks kasutasime CPTED lähenemise põhimõtteid. Turvatuuri eesmärk oli uurida Pukinmäki füüsilisi ehitusobjekte, sealhulgas näiteks hooneid, liiklustrastut (teed, tänavad, rajad jne), tegevusi, parke, ühistransporti ja valgustust.

Jälgimine. Pukinmäki kujundus ja planeering on arusaadavad, k.a võimalus näha ja mõista, mis asub ümberringi ja mis ootab eespool. Vaateväli on üsna hea ja lõksukohti ei ole. Mingit hoonet või ruumi kasutav inimene ei ole isoleeritud. Ta näeb ise ja teda nähakse.

¹³ Näiteks Sirén 1984; Takala 1979; Heiskanen, Sirén & Roivainen 2003; Sampson 1995.

¹⁴ http://www.tryggaremanskligare.goteborg.se/pdf/engelska/Tryggghv_conf_eng.pdf

Enamik Pukinmäki teenindusasutustest asub linnaosa keskuses, mis tähendab, et seal on üsna tihe liiklus – ja teatud aegadel on olemas silmad tänaval. Pukinmäki keskuses on poed, pubid, juuksurisalongid, bussipeatused, raudteejaam jne. Teenuseid kasutav ja piirkonnas ringi liikuv inimene on ühtlasi loomulik jälgija. Öösel elu keskuses peatub.

Ruumiline hierarhia on üsna heal tasemel. Alade piire märgistavad taimed, aiad ja muud füüsilised objektid. Siiski leidub ka alasid, mis ei ole väga hästi määratletud. Selliseid puudujääke esineb enamasti korterelamute piirkonnas.

Hoonete aknad, uksed ja rõdud on hästi planeeritud. Akende, uste ja rõdude paigutus annab jälgimisest hoolivatele inimestele suurema võimaluse sissetungijaid tuvastada ja näha ka tavakasutajaid, luues niimoodi võimaluse ebasobivale käitumisele vastu astuda või sellest teavitada politseid või kinnisvara omanikku.

Ligipääsu kontroll. Era- ja avalik ruum on üsna hästi markeeritud. Loomuliku ligipääsu kontrolli tagavad sellised elemendid nagu uksed, põõsad, aiad ja väravad, mis takistavad ligipääsu kuriteo sihtmärgile ja tekitavad rikkujas tunde, et selle sihtmärgi valimisega kaasneb risk¹⁵. Kõrghoonete välisuksed on enamasti lukus. Ligipääsukontrolli strateegia peamine eesmärk on raskendada ligipääsu kuriteo sihtmärgile ja luua rikkuja jaoks ohutunne.

Territoriaalne kindlustamine. Ruumiline hierarhia on hästi piiritletud, välja arvatud mõne kõrghoone puhul. Inimesi huvitab rohkem miski, mis neile kuulub, või olukord, millega nad tunnevad end seotud olevat. Kui inimene tunneb omandiuhkust, on ta rohkem valmis keskkonna eest hoolitsema ja kandma hoolt ka teiste kogukonna liikmete eest.¹⁶ Keskkond peaks olema kujundatud nii, et privaatne ruum on selgelt piiritletud. Samasse hoonetekompleksi kuuluvad kõrghooned on projekteeritud nii, et nende vahele jääb varjatud hoov. Hoov on mõeldud hoonetekompleksi elanikele.

¹⁵ Crowe 2000.

¹⁶ Crowe 2000; Sarkissian & Welsh 1994.

Territoriaalse kindlustuse eesmärkidel kasutatakse selliseid kujunduselemente nagu kõnniteed, maastikukujundus ja verandad, mis aitavad tõmmata selge piiri avaliku ja privaatse ruumi vahele ja võimaldavad kasutajatel eksponeerida omanikusõnumiga märke, mis ütlevad potentsiaalsetele rikkujatele: käed eemale!

Hooldus. Piirkond on üsna hästi hooldatud. Hästi hooldatud kodu, hoone või kogukond loob omanikutunde, mis aitab kurjategijaid eemal hoida¹⁷. Ühiskondlikke alasid hooldab Helsingi linn. Privaatset ruumi hooldavad hooldusfirmad. Valgustid on hooldatud ja puhtad, pirni läbipõlemisel või katkiminekul vahetatakse see välja. Avalikel aladel puuduvad juhised selle kohta, kuhu teatada vandalismi või hooldusega seotud probleemidest. Grafitit ja prügi leidub eelkõige Pukinmäki keskuses. Enamik grafitist asub raudteejaama ümbruses. Suur osa grafitist on seintel olnud juba üsna pikalt. Avalikel aladel on piisavalt prügikaste, kuigi kohati võib olla raske seda uskuda, sest tänavatel on väga palju prügi.

Kuritegevus Pukinmäkil

Kuritegevus Pukinmäkil on väga selgelt kontsentreerunud. Kuuma kohad on väikesed alad, kus kuritegevust esineb nii tihti, et see on hõlpsasti prognoositav, vähemalt aasta lõikes. Küsimus on selles, kas teatud kohad kalduvad spetsialiseeruma teatud tüüpi kuritegudele.

¹⁷ Crowe 2000; Safer Places 2004.

Joonis 3. Kuritegevuse kuumad kohad Pukinmäkil.

Pukinmäkil toimepandud kuriteod on peamiselt varavastased. Varavastased kuriteod on peamiselt vargus ja vara kahjustamine. Kuritegude enamiku moodustavad autodega seotud kuriteod, mis pannakse toime suurtes ja halvasti valgustatud parklates. Vara kahjustamine tähendab peamiselt grafitit. Grafiti on kontsentreerunud raudteejaama ja selle ümbrusse. Kuritegevus kontsentreerub Pukinmäki keskusse ja neisse üksikuisse kohtadesse, kus asuvad riiklikud üüripinnad ja üliõpilaste ühiselamud. Kuriteod leiavad aset peamiselt öhtuti ja öösiti. Politsei andmebaas näitab, et suure osa neist tegudest panevad toime kohalikud elanikud, mõned aga ka väljastpoolt tulnud isikud. Pukinmäki kuritegevuse määrale võib mõju avaldada sealse rahvastiku demograafiline iseloom.

Kuumade kohtade tuvastamine

Grafiti ja autodevastased kuriteod on Pukinmäki suurimad kriminaalprobleemid. Järgnevalt esitame füüsilises keskkonnas esinevad probleemid ja soovitusel, kuidas need lahendada.

Parklate ümberkujundamine

Praegune olukord

- Parklad on suured, ebaõnnestunult projekteeritud ja halvasti valgustatud.

- Ebapiisav hooldus – parklaid ümbritseb tihti lopsakas taimestik, mis takistab olulisel määral loomulikku jälgimist.
- Parklad asuvad tegevustest, ettevõtetest ja elamutest kaugel – loomuliku jälgimise ja ligipääsu kontrolli võimalused on piiratud.
- Parklad on halvasti piiritletud.

Soovitused

- Kõigis parklates tuleks parandada valgustust.
- Hooldus. Lopsaka taimestiku peaksid Helsingi linn või maaomanikud maha lõikama/niitma.
- Mõnes parklas oleks soovitatav võtta kasutusele videovalvesüsteem.
- Parklad peaksid olema siltide ja piirdeaedade abil selgesti piiritletud.
- Parklad tuleks jagada väiksemateks üksusteks.
- Politsei ja kindlustusfirmad võiksid autoomanikele jagada rohkem infot autodega seotud kuritegude kohta ja anda soovitusi, kuidas kuritegusid ära hoida, tõstes niimoodi autoomanike turvateadlikkust.

Pukinmäki raudteejaama ja selle ümbruse ümberplaneerimine

Praegune olukord

- Raudteejaama ja selle ümbrust ei saa praegu hästi kontrollida.
- Raudteejaama projekt ja valgustus on ebaõnnestunud. Jaamal on kaks väljapääsu. Need teed ei tundu turvalised — seal on lõksu püüdmise kohti, nagu pikad koridorid, pimedad nurgad, kitsad kohad ja tunnelid, kus jalakäijal puudub näiteks ülevaade kogu eesootavast teekonnast enne sisenemist või sisenemise järel, samuti ei ole tunneli sisemus nähtav väljastpoolt.
- Raudteejaama ja selle ümbruse hooldus on nõrgal tasemel – seintel on grafiti, maas vedeleb prügi.

Soovitused

- Hea hooldus. Grafiti ja prügi tuleks avastada kiiresti ja rutiinselt. Grafiti kiire avastamine annab paremat informatsiooni tõhusate vastumeetmete rakendamiseks¹⁸.
- Jälgimine. Elektrooniliste turvasüsteemide lisamine. Lisaks loomulikule jälgimisele oleks soovitatav kasutada turvakaamerate süsteemi.
- Rikkumise muutmine keerulisemaks – grafitivastased seinakattematerjalid ja pinnad muudavad seinte puhastamise lihtsamaks ja/või seintele kirjutamise keerulisemaks.
- Raudteejaama ümbruses tuleks parandada valgustust.
- Korduvrikkujatele keskendumine.

Kes peaks planeerimises osalema?

Sidusrühmad:

- Politsei – et soodustada kuritegude ennetamist ja anda soovitusi CPTED rakendamiseks, sest neil on planeerimisprotsessis osalemise kogemus.

¹⁸ Lamm, Weisel, 2002.

- Helsingi linn – arhitektid ja planeerijad.
- Helsingi linn – heakorra osakond (kes vastutab selle piirkonna hooldustööde eest) – et jagada oma kogemusi planeerimisprotsessi alal.
- Kinnisvara arendamisega tegelevad ettevõtted.
- Elanikud – et osaleda kuritegude ennetamises.
- Ühistransport (VR Group ja HSL) – et jagada kogemusi kuritegude ennetamisele suunatud planeerimisprotsessi alal.
- Teenused – et jagada kogemusi planeerimisprotsessi alal.
- Noorsootöötajad – et pakkuda noortele tegevust.
- Kohalikud koolid – et piirkonna noori õpetada ja kontrollida.
- Tööturuteenused – et suurendada piirkonna elanike tööhõivet.
- Kindlustusettevõtted – et anda nõu kuritegude ennetamise alal.

Leedu

Leedu 1. grupi projekt

Verkiai regionaalpark on üks Leedu regionaalparkidest. See asub peaaegu täielikult Vilniuse linna Verkiai ringkonnas (ringkond on Leedus väikseim haldusüksus). Park asutati 1992. aastal, et kaitsta Roheliste järvede looduslikke kooslusi ja Verkiai lossi kultuurikooslust ning parki, ehitisi nimega Kalvarijos ja Trinapolis, samuti muid väärtuslikke varasid. Pargi maa-ala on 2673 ha (kogu ringkonna pindala on 5565 ha). Pargi pindalast 76,5% katab mets, 52,7% kuulub reservaatide alla ja 23,9% territooriumist on ette nähtud puhkuseks.

Kuna tegemist on ühe tuntuima kohaga Vilniuse linna lähisel, esineb siin eriti suvel hulgaliselt probleeme seoses suure liikluskoormuse ja külastajate halva käitumisega. Inimesed (enamikus noored) tulevad siia puhkama ja vahel juhtub, et noored valivad puhkamiseks viise, mis ei ole kohaliku kogukonna liikmetele meele järgi. Selle piirkonna läheduses elab umbes 10 000 inimest, enamik neist eramajades. Piirkonda peetakse jõukate inimeste rajooniks, kes soovivad elada turvalises ja rahulikus keskkonnas, looduse lähedal ja samas mitte väga kaugel kesklinnast. 2007. aastal käivitasid aktiivsed kogukonnaliikmed turvalise piirkonna projekti „Turvaline Balsiai“, olles valmis tegema mitmeid vajalikke muudatusi. Kuna selles piirkonnas on ideaalsed tingimused teatavate haruldaste ja kaitsealuste taimeliikide kasvamiseks (33 sealset taimeliiki on kantud Leedu Punasesse Raamatusse, üks neist eriti haruldane), on piirkond väga oluline ka Leedu Loodusfondi jaoks. Ka fondi esindajad võtsid kohalike politseijaoskondadega ühendust, et pakkuda koostööd.

Kuritegevuse statistika vaatepunktist on peamised selles piirkonnas toimepandavad rikkumised (aasta jooksul) järgmised.

Alkoholi tarbimine avalikus kohas (kogukonna ja politsei andmetel umbes 5000).

- Liiklusrikkumised ja lõbusõit keelatud aladel (2400–3000).

- Grafiti mahajäetud hoonetel või ilma ehitusloata hoonetel (26).

- Avaliku korra rikkumised suvehooajal (politseile teatatud 77).
- Leedu Punasesse Raamatusse kuuluvate taimede hävitamine (rikkumiste arvu kohta andmeid ei ole, aga Leedu Loodusfondilt on palju kaebusi).

Sidusrühmad

Lühikese, CPTED projekti käivitamist puudutava olukorra analüüsi järel valiti välja järgmised sidusrühmad.

- **Kohalikud politseiüksused** – vastutavad tegevuse koordineerimise, patrullimise ja teatatud kuritegude uurimise eest.
- **Vilniuse linnavalitsus** – vastutab mahajäetud hoonete kõrvaldamise, valgussüsteemide paigaldamise ja keelumärkide ülesseadmise eest liiklusele keelatud kohtadesse.
- **Regionaalparkide direktorid** – vastutavad infostendide, keelumärkide jms loomise eest, samuti informatsiooni levitamise eest paigaldatud tehnilise varustuse kohta ja looduslike tõkete paigaldamise eest kaitstavate taimede lähedusse.
- **Leedu Loodusfond** – vastutab piirdeaedade rajamise ja muude tehniliste vahendite eest keskkonnakaitsealaseks seireks.
- **Verkiiai metsa korralvurid** – vastutavad metsades patrullimise ja avastatud rikkumistest vastavatele ametiasutustele teatamise eest.
- **Balsiai kogukond** – vastutab territooriumi mitteametliku jälgimise ja rikkumistest vastavatele ametkondadele teatamise eest – samuti üks teabevahetuskanaleid võetud meetmetest teavitamiseks.
- **Kohaliku omavalitsuse avaliku korra hoidmisega tegelevad ametnikud** – vastutavad patrullimise ja väiksemate rikkumiste puhul rikkujate trahvimise eest.
- **Ranna vetelpäästjad** – vastutavad ranna territooriumil patrullimise eest ja rikkumistest vastavatele ametiasutustele teatamise eest.
- **Vabatahtlikud** – osalemine politseiaktsioonides (patrullimine koos politseinikega ja avastatud rikkumistest vastavatele ametiasutustele teatamine).
- **Kohalikud koolid** – osalemine kuriteoennetuses (politseinike esinemised lastele seaduserikkumiste teemal ja nõuanded turvaliseks käitumiseks rannas enne suvevaheaega).

Eesmärgid, sihid ja tulemused

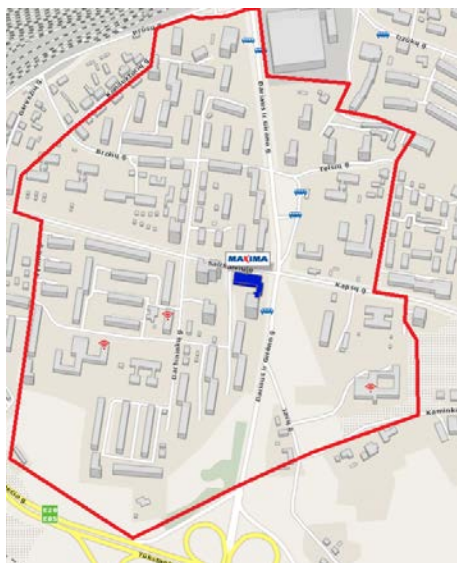
Probleem	Eesmärgid ja sihid	Tulemused
Alkoholi tarbimine avalikes kohtades	Informatsioonistendide paigaldamine avalikus kohas alkoholi tarbimisega kaasneva kriminaalvastutuse kohta; alkoholi müüvate kohtade arvu vähendamine. Vähendada alkoholi tarbimisest põhjustatud teatatud rikkumiste arvu 20%.	Paigaldati 5 stendi vastava informatsiooni niga. Enne projekti käivitamist asus selles regioonis kaks kohta, kust sai alkoholi osta. Üks neist suleti projekti läbi viimise ajal. Politsei korraldas sihtpatrullimise – avalikus kohas alkoholi tarbimise eest võeti vastutusele 65 rikkujat.
Liikluse ja lõbusõitusega seotud rikkumised avalikes kohtades	Vastavate siltide paigaldamine liikluskeelualadele. Looduslike tõkete paigaldamine kõige probleemsematesse kohtadesse.	Paigaldati kaks silti. Rajati kaks kivitõket.
Grafiti mahajäetud hoonetel või ilma ehitusloata hoonetel	Mahajäetud hoonete likvideerimine 50% ulatuses.	Kohalikule omavalitsusele esitati info selliste hoonete kohta. Otsustusprotsess on pooleli.
Avaliku korra rikkumised suvehooajal	Kõige probleemsematesse kohtadesse valgustussüsteemide paigaldamine.	Kohalikule omavalitsusele edastati info kõige probleemsemate alade kohta. Otsustusprotsess

	Videoseiresüsteemide paigaldamine. Avaliku korra rikkumiste vähendamine 20% võrra.	on pooleli. Kaitsealuste taimede kasvukohtadesse paigaldati videoseireseadmed. Politseiüksus registreeris kaks avaliku korra rikkumist. Mõlemad rikkujad peeti kinni. Lisaks võeti vastutusele 197 väiksemate rikkumiste toimepanijat.
Leedu Punasesse Raamatusse kantud taimede hävitamine	Piirdeaedade paigaldamine vastavatele aladele. Informatsioonistendide paigaldamine kaitsealuste taimede hävitamisega kaasneva kriminaalvastutuse kohta. Kõige probleemsematesse kohtadesse turvasüsteemide paigaldamine.	Ehitati üks piirdeaed. Paigaldati üks stend. Kaitsealuste taimede kasvukohtadesse paigaldati videoseireseadmed.

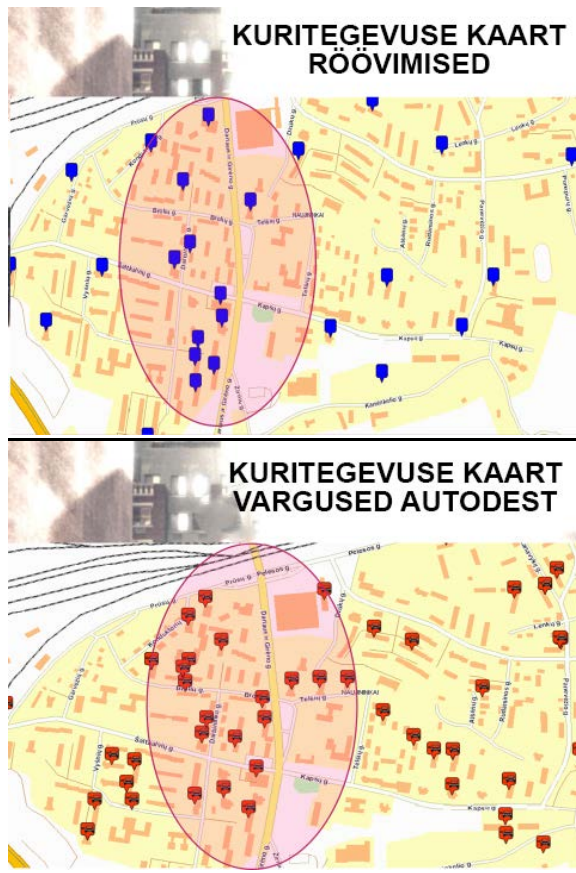
Leedu 2. grupi projekt

Piirkonna kirjeldus

Naujininkai piirkond on halva kuulsusega. Üsna tihti antakse Vilniuse linnas sellele piirkonnale kuritegevuse must täht. Seepärast otsustas Leedu 2. grupp keskenduda sellele piirkonnale, pöörates erilist tähelepanu Naujininkai rajooni keskusele.

Kuritegevuse statistika järgi pannakse selles piirkonnas igal aastal toime üle 20 röövimise, üle 280 varguse (sh üle 125 varguse autodest) ja umbes 15 sissevõtmist. Piirkonna kuritegevuse taset mõjutab oluliselt lähedal paiknev romade (mustlaste) kogukond. Sellest piirkonnast on saanud peatuspaik enamikule tugevate narkootikumide, eriti heroini tarbijatele, kes tulevad siia kogu Vilniusest. Enamiku avalikus ruumis toimepandud kuritegudest panevad toime narkomaanid, kes liiguvad romade kogukonda ja otsivad teel olles pidevalt, mida on kerge varastada, et saada raha narkootikumide ostuks. Piirkonnas on ühistranspordisõlm, kaks kooli, turg ja Maxima selvehall. Põhitähelepanu tuleb selles piirkonnas pöörata Naujininkai transpordisõlmele, sest siin on väga tihe kohalik liiklus ja ühtlasi läbib seda ala suur arv narkomaane kogu linnast. See tähendab, et peamised turvameetmed tuleb kasutusele võtta selles piirkonnas.

Sidusrühmad

Peamised selles piirkonnas CPTED põhimõtete rakendamisest huvitatud sidusrühmad peaksid olema sellised.

- Vilniuse linnavalitsus ja Naujininkai linnaosa valitsus. Enamikku turvameetmetest saab juurutada ainult Vilniuse linnavalitsuse tugeva toetuse abil, sest see ametkond haldab linna eelarvet ja linnavolikogu langetab otsuseid raha kasutamise ja selle kohta, millised summad kulutatakse konkreetsetes piirkondades turvalisuse suurendamisele. Kohalike kogukondade ja politsei roll on väga oluline, eriti kõige ohtlikumatele aladele keskendumise ja vastava informatsiooni linnavõimudele edastamise puhul.
- Transporditeenused. Nagu öeldud, on Naujininkai keskuse kõige problemaatilisem koht ühistranspordisõlm. Transpordiettevõtted peavad teatud protsendi oma sissetulekust investeerima transpordisõlmede ja peatuste turvaseme tõstmisse. Varikatused, lisavalgustus, videoseireseadmed ja muud turvameetmed jäävad transpordiettevõtete vastutusalasse.

- Naujininkai rajooni kogukond ja Dariuse ja Girëno tänava maja nr 11 turvalise piirkonna grupp. Kohalik kogukond on piirkonnas CPTED põhimõtete juurutamisel väga oluline sidusrühm. Esiteks saavad aktiivsed kohalikud kogukonnad kohaliku omavalitsust CPTED juurutamisel tugevalt mõjutada, samuti saavad kohalikud kogukonnad ise investeerida CPTED põhimõtete rakendamisse oma privaatsel alal.
- Maxima selvehall. See on Naujininkai piirkonna peamine tõmbekeskus. Praegu pöörab selvehall suurt tähelepanu turvalisusele, peamiselt poevargustele kaupluse siseruumides. Hoonesse on paigaldatud üle 70 seirekaamera, aga kauplusest väljapoole mitte ühtegi.
- Koolid ja gümnaasiumid on piirkonna väga oluline osa. Neis koolides käib üle 2000 õpilase ja töötab üle 400 inimese. Õpilaste turvalisus on väga oluline, seepärast otsib kohalik omavalitsus koostöös kogukonnaga pidevalt kõige tõhusamaid viise, kuidas tagada lastele turvaline koolitee ja turvalisus koolides endis, kasutades selleks ka CPTED meetodeid.

Eesmärgid

CPTED põhimõtete rakendamisel Naujininkai keskuses on peamine eesmärk vähendada piirkonnas kuritegusid ja väärtegusid 20% võrra ja parandada kohalike elanike turvatunnet.

Samuti on eesmärkideks vähendada avalikes kohtades joomist ja sellega seotud rikkumisi, kuritegevust, ebakorrektset käitumist, narkootikumide kuritarvitamist ja sellega seotud rikkumisi, kuritegude arvu ning kontrollida noorte kogunemiskohti ja romadest seaduserikkujaid.

1. Peamised meetmed

- Taimestiku piiramine. Avalike parkide-aedade olukord Naujininkai keskuses ja kogu piirkonnas on üsna komplitseeritud. Hoolduse puudumise tõttu on põõsad ja puud suureks kasvanud ja see piirab pea kogu piirkonnas nähtavust. Taimestiku kontrolli all hoidmine oleks kõige tõhusam ja odavam viis parandada ühtaegu nähtavust ja turvalisust.

- Turvakaamerate ja valgustuse paigaldamine. Selle ülesande lahendamine sõltub peamiselt linnavalitsusest. 2015. aasta algusest alates paigaldab Vilniuse Linnavalitsus kogu linnas videoseiresüsteemi. Selle projekti käigus peaks Naujininkai ühistranspordisõlm saama 3–4 kaamerat. Lisavalgustuse vajaduste kohta koostatakse kaart ja edastatakse see linnavalitsusele.
- Ehitustehnilised lahendused turvalisuse suurendamiseks. Siia alla kuulub korterelamute välisuste rekonstrueerimine, varikatuste paigaldamine transpordisõlmes, vanade kauplemiskioskite likvideerimine ja uute paigaldamine jne.

- Elanike ja ettevõtete seas nende turvatunnet puudutava uuringu korraldamine. Väga oluline on teada saada, kuidas piirkonna elanikud ja külastajad end seal tunnevad. Vastavaid uuringuid saaks teha koolides, ostukeskustes, piirkonna turvalisusrühmade liikmete seas jne.

Mida on tehtud?

Leedu CPTED grupp nr 2 koostas piirkonna kohta kuritegevuse analüüsi ja tegi piirkonnas välitöid. Valminud on mõned CPTED põhimõtetest lähtuvad soovitused. Need soovitused saadeti oktoobri keskel Vilniuse linnavalitsusele. Ootame jätkuvalt linnavalitsuse vastust. Soovitustes pöörati peatähelepanu Naujininkai transpordisõlmele. Soovitasime paigaldada varikatused ühistranspordi ootajate jaoks, likvideerida transpordisõlme juures asuvad vanad kioskid ja rajada uus kauplemispaviljon, paigaldada turvakaamerad ja asuda kärpima taimestikku, mis piirab nähtavust. Esimene tööetapp on alanud. Koostöös maastikukujundajatega on välja selgitatud, millised taimed selles piirkonnas tuleb eemaldada. Kohtumisel Maxima selvehalli juhatusega õnnestus meil saada nende käest lubadus, et selvehalli ümbrusse paigaldatakse turvakaamerad ja vajalikesse kohtadesse ka lisavalgustus.

Praegu on käimas CPTED tutvustamine Leedu politseile, kohalikele ametiasutustele, linnaplaneerijatele jt. Vilniuses algab 7. novembril 2014 maakonna politseijaoskonna korraldatav CPTED koolitus piirkonna teenistujatele. Koolituse peaeesmärk on tutvustada politseinikele CPTED programmi põhipunkte. Eeldame, et koolituse järel oskavad politseinikud jagada lihtsamaid CPTED-alaseid soovitusi.

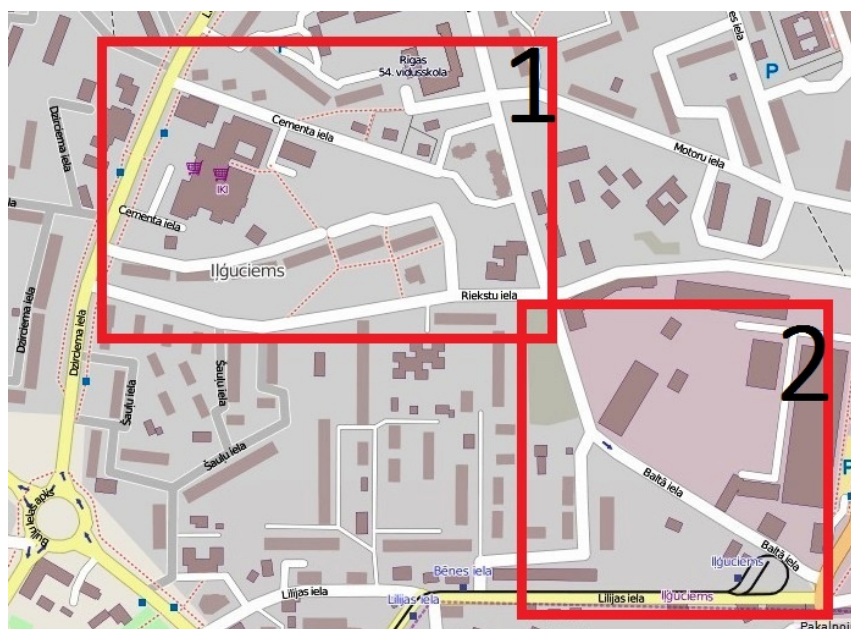
Lāti

Piirkonna kirjeldus

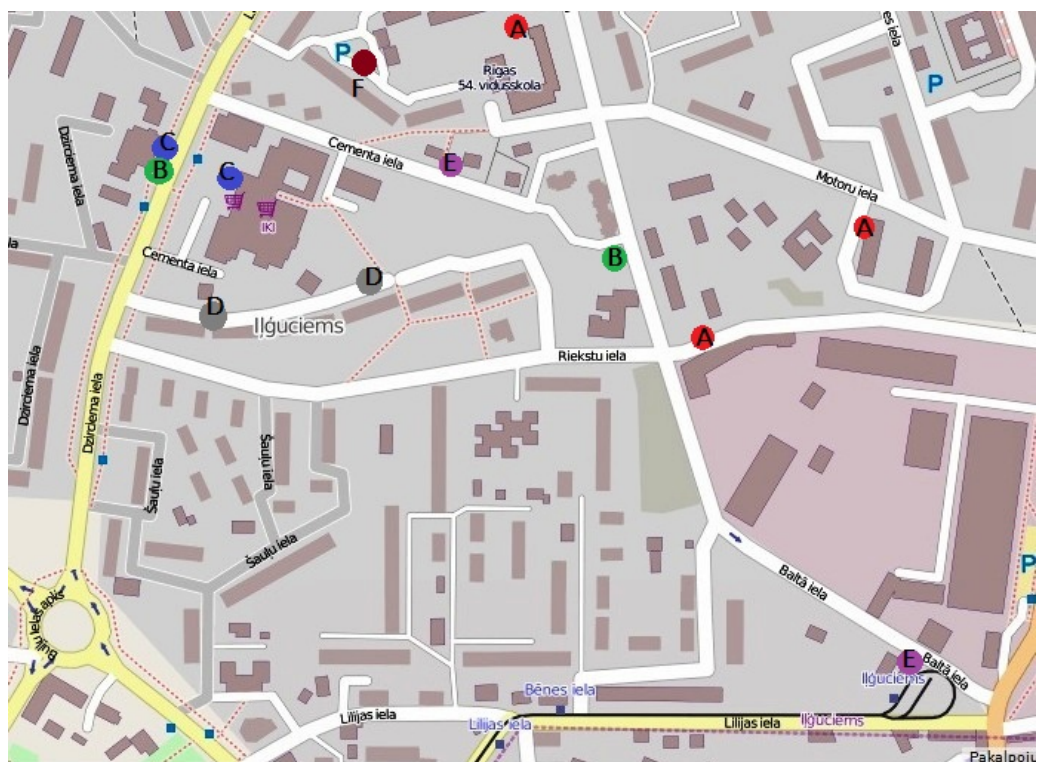
Uuringuks valiti välja Riia linnaosa Ilģuciems. See piirkond koosneb peamiselt korterelamutest, seal on ka mõned lasteaia, koolid ja üks kaubanduskeskus. Analüüsiks valiti välja kaks konkreetset piirkonda: peasektor 1 ja lisasektor 2. Sektor 2 lisati seepärast, et selles piirkonnas elavad inimesed teatasid, et tunnevad end teatavatel tänavatel ebaturvaliselt.

1. piirkonnas on umbes 10 korterelamut ja 8 väiksemat elumaja, 2 kooli, 1 lasteaed, 2 kaubanduskeskust, postkontor, väike kasiino, turg (kaubanduskeskuse territooriumil), baar ja mehitatud valvega parkla. Mõlema piirkonna läheduses aga asuvad munitsipaalomanduses sotsiaalkorterid.

2. piirkonnas on garaažid, vanad tootmishooned, mõned korterelamud ja trammipeatus. 1. piirkonnas elavad inimesed peavad trammipeatusest koju jõudmiseks minema läbi 2. piirkonna.

Sellel alal registreeritud probleemid ja juhtumid:

Politseile teatati 1. jaanuarist kuni 15. aprillini 2014 järgmistest intsidentidest 1. sektoris: (a) 1 juhtum: narkomaan tänaval (lähedalasuvas piirkonnas 2 juhtumit); (b) 2 juhtumit: purjus inimesed tänaval; (c) 24 poevarguse juhtu; (d) 2 sissemurdmist; (e) 1 juhtum: mehed urineerivad tänaval; (f) 1 vargus autost.

Sissemurdmiste piirkond:

Autodest varastamise piirkond:

Politseile teatati 1. jaanuarist kuni 15. aprillini 2014 järgmistest intsidentidest
2. sektoris: (e) 1 juhtum: urineerimine tänaval.

2. piirkonnas ei registreeritud ühtegi intsidenti ega kuritegu, kuigi inimesed ütlesid, et nad kardavad sellel tänaval viibida. Põhjuseks võib olla asjaolu, et tänaval puuduvad varuväljapääsud. Tänavaga ühe külje moodustab telliskivisein ja teisel küljel asuvad garaažid.

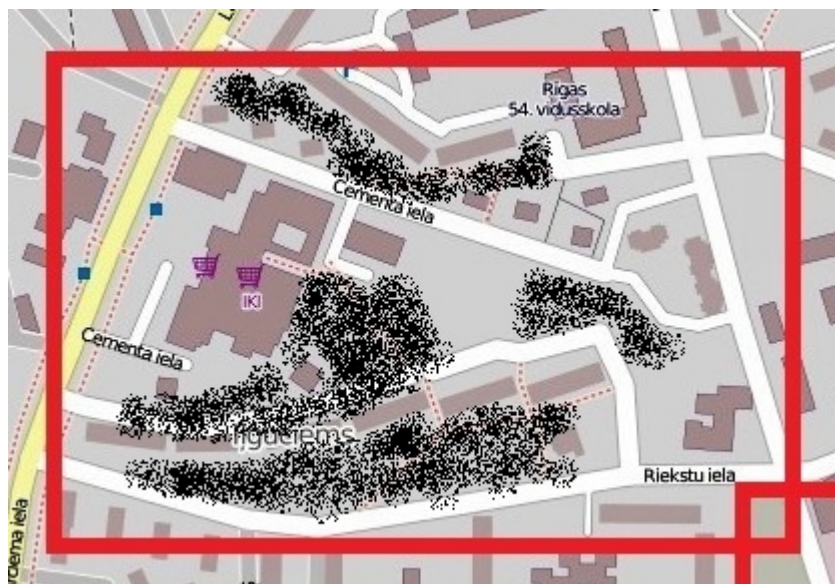

Uuritav ala öisel ajal

Uuritavat ala jälgiti öösel, et tuvastada võimalikud pimedal ajal esinevad probleemid. Patrullimine algas kell 00.25 ja lõppes 01.25. Patrullimise ajal oli territoorium rahulik ja tänaval nähti kõndimas umbes 20 meest (kellest üks oli purjus).

Patrullimise käigus märgiti, et kõik suuremad teed olid valgustatud, aga elamutevahelised jalgteed olid pimedad ja neil puudus igasugune valgustus.

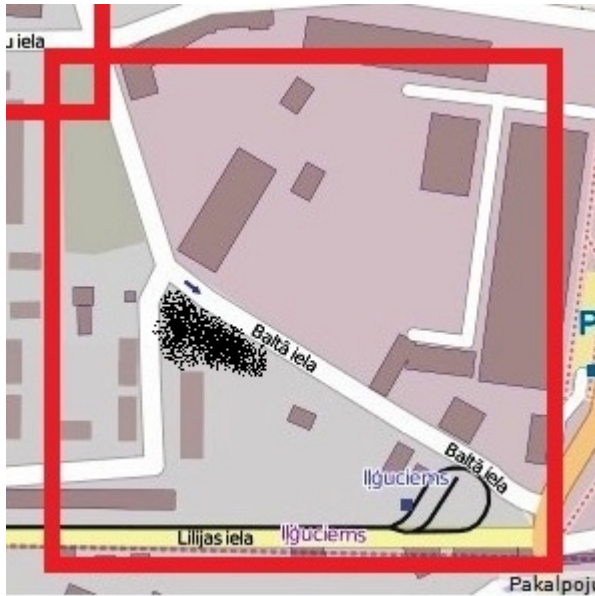
Tähelepanekute põhjal koostati järgmine 1. piirkonna pimedate alade kaart:

Mustad alad tähistavad 1. piirkonna täiesti pimedaid kohti. Selles piirkonnas elavad inimesed on sunnitud kaubanduskeskusesse jõudmiseks läbima pimedat ala. Kõigil jalgteedel puudub igasugune valgustus.

2. piirkonnas oli valgustus hea ja leidis ainult üks pime koht.

Peamised sidusgrupid

Linnavalitsus

Ettevõtted – kauplused, parklad, kasiino, baar

Korteriomanikud (nende esindajad)

Postkontor

Politsei

Koolid

Garaažide omanikud

Võimalikud lahendused.

2. territooriumi analüüsimisel selgitati välja järgmised võimalikud vajadused.

1. Investeeringud keskkonda (laste mänguväljaku renoveerimine ja grafitiprobleemiga tegelemine)

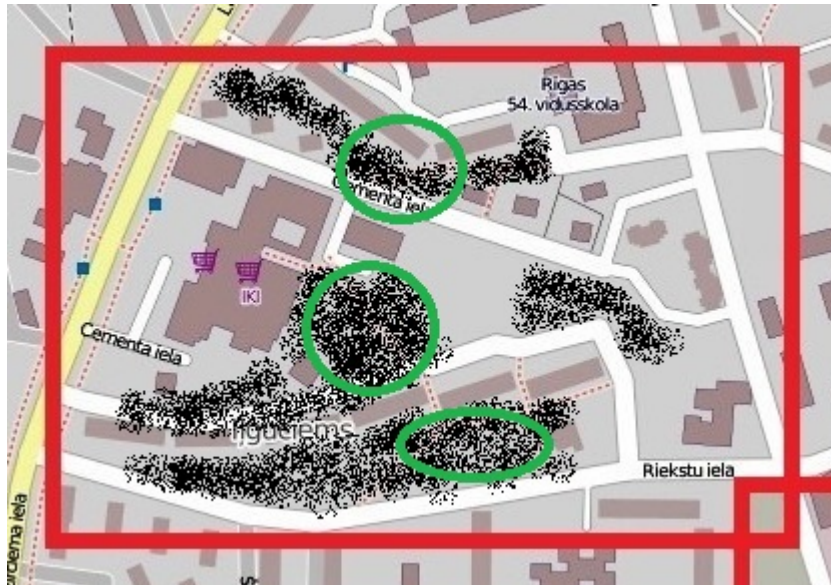
Laste mänguväljak ehitati nōukogude ajal (roheline ring) ja on nūūdseks peaaegu hāvinud. Ala ei kasutata sihtotstarbeliselt ja praegu seisab see kasutult. Lāhedal on valvega parkla. Kōikjal mānguvāljaku ūmber on grafitit. Mānguvāljakul puudub pimedal ajal valgustus.

2. Valgustus pimedal ajal

Kauplustesse minevad inimesed kasutavad valgustamata jalgrada. IKI kaubanduskeskuse jõudmiseks peavad nad läbima pimedaid alasid (rohelistes ringid) või tegema suure ringi ümber selle tsooni.

Kuigi nendes kohtades ei registreeritud ūhtegi kuritegu, tunnevad inimesed end ebaturvaliselt.

Ka kaubanduskeskust lābiv tunnel on pime.

Lāti 2. grupp

Valitud koht – Mazā Klijānu tānāv Riia linnas

Asukoht – Mazā Klijānu tānāv asub Riia ajaloolises kesklinnas, seda kasutatakse mitteametlikult jalakäijate ja jalgratturite tänavana, sedakaudu pääseb Riia kõige tihedama liiklusega tänavalt – Brīvības tänavalt – ja Gaisa sillalt Miera tänavale, Brasa raudteejaama ning trammi nr 11 peatusse Ciekurkalnsi ja Mezaparksi suunal. Koha unikaalsus seisneb selles, et kõigest kahe minutiga leiavad inimesed end kaitstud territooriumilt – vanalt surnuaialt (ei ole praegu kasutuses), riikliku kaitse all olevast vanade puude ja põõsastega arhitektuurilisest piirkonnast, mida kasutatakse rohkem pargi kui surnuaiana. Sellele paigale väga lähedal asuvad mitme Riia peamise bussi- ja trolliliini peatused. Aia ja pargi Lielie kapi kogupindala on 22 ha. Maza Klijanu tānāv kulgeb umbes 1,3 km ulatuses läbi selle pargi/surnuaia ja seda kasutavad inimesed nii tänava kui ka pargina.

Peamised kuritegevusega seotud probleemid. Kuna tänav asub mitme Riia tuiksoone ristumiskohas, kasutavad seda mitmesugused inimesed – oma töökoha ja kodu vahel liikuvad töötajad, noored emad, jalgratturid, koeraomanikud ja teised, aga ühtlasi alkohoolikud, narkomaanid, kodutud ja kahjuks ka kurjategijad.

Kahjuks vastavad ametlikud andmed ainult osaliselt tegelikule olukorrale kohapeal, sest kõigist juhtumitest riigi ega munitsipaalpolitseile ei teatata.

Piirkonna põhiprobleem on alkoholi tarbimine avalikus kohas – inimesed joovad seal väga palju. Kõigist juhtumitest ei anta teada, aga politseis on registreeritud 17 juhtumit Mazā Klijānu tänava piirkonnas.

2013. aastal registreeriti kolm tulirelva kasutamise juhtu, neist ühe puhul oli tegemist enesetapuga. Registreeritud on kaks ametlikku kõnet selle kohta, et kodutud magavad haudadel. Selles piirkonnas veedavad aega ka politsei jälgimise all olevad isikud.

Enamik registreeritud teateid on saabunud öösel kella 2 ja 3 vahel. Päeval on ala suhteliselt turvaline.

Lisaks politseis registreeritud andmetele on suurim probleem selles, et pargi/surnuaia territooriumi läbivad inimesed tunnevad end ebaturvaliselt.

Kogu territooriumil on valgustus puudulik või puudub sootuks.

Samuti on ebaturvaline risttee, mis tuleb ületada parki jõudmiseks 11. trammi peatuse poolt lähenedes: päevasel ajal on seda peaaegu võimatu ületada teistmoodi kui joostes (vt lisatud pildid).

Peamised sidusgrupid

Riia linnavalitsus – Vidzeme linnaosa

Riia Aiad ja Pargid (munitsipaalasutus, mis haldab kõiki Riia linna aedu ja parke)

Luteri kirik (*Latvijas Evangēliski luteriskā baznīca*)

Munitsipaalpolitsei ja Lāti Politsei Brasa rajooni osakond

Riia linn

Koeraomanike Selts

Linna arenguosakond

Riia Linna Liiklusohutuse Valitsus

Meeskonna eesmärgid piirkonna kuritegevusega seotud probleemide vastaste meetmete otsimisel:

- tugevdada multidistsiplinaarset koostööd Brasa rajooni politseijõudude ja Riia Munitsipaalpolitsei vahel;
- juhtida tähelepanu täiendava patrullimise vajadusele ja võimalik, et ka kaamerate paigaldamise vajadusele pargi sissepääsude juurde kummaski küljes;
- alkatada koostöös linnavolikogu ja muude sidusgruppidega tänava renoveerimine, k.a lisavalgustuse paigaldamine Mazā Klijānu tänavale;
- alkatada arhitektide ja maastikuarhitektide seas arutelu piirkonna võimaliku ümberkujundamise üle;
- tagada sotsiaalne kontroll piirkonna üle, pöörates lisatähelepanu sotsiaalpartneritele ja nende kaasamisele;
- lahendada sõiduteed ebaturvaliselt ületavate jalakäijate probleem vastavate liiklusmärkide paigaldamise abil (ka konsultatsioonid liiklusohutuse spetsialistidega).

Eesti

Objekt

Tallinna-Tartu-Võru-Luhamaa maantee 184,5. kilomeeter.

Peamised probleemid

Tartu maantee 184,5. kilomeeter on vahetult enne Tartu linna piiri ja seal on väga intensiivne liiklus. Teetaristu on omane pigem linnatänavale kui maanteele. Piirkonnas paikneb mitmeid asutusi, ettevõtteid ja kauplusi, mis meelitavad ligi kliente kogu linnast. Tihti rikuvad autojuhid selles piirkonnas liikluseeskirja ja loovad liiklusohtlikke olukordi, sest teel puuduvad vajalikud väljasõidud ja muud liikluskorraldusvahendid. Esineb palju liikluseeskirja rikkumisi ja ohtlikke manöövreid (juhid teevad vasakpöörde kohas, kus see on keelatud – sõiduradu eraldab ainult pidevjoon).

Suur liiklusõnnetuste oht.

Eraomandi (maa) kahjustused.

Sidusrühmad

Tee kasutajad

Politsei

Kohalikud omavalitsused

Maanteeamet

Ettevõtted (ettevõtete, kaupluste ja tootmisettevõtete omanikud)

Ettevõtete külastajad

Eraomandi omanikud

Objekt

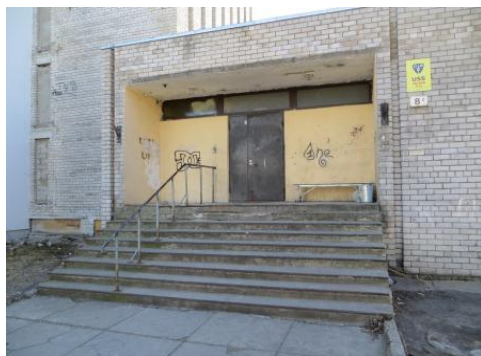
Neljakorruselised hooned Pärnu maakonnas aadressil Liiva 8d ja selle ümbruses, mis asuvad Pärnu linna territooriumil. Hoone kortereid rendib linn välja munitsipaalomandis olevate sotsiaalkorteritena.

Peamised probleemid

Kõrge kuritegevuse tase elurajoonis, mis soodustab kuritegude toimepanekut, kohalik turvaettevõtte ei vasta operatiivnõuetele, teised Liiva 8d elanikud ei tunne end turvaliselt.

Sidusrühmad

Liiva 8d elanikud
Liiva 8d naabruses elavad inimesed
Piirkonnas asuvate asutuste külastajad ja töötajad
Pärnu Linnavalitsus
Liiva 8d hoonele turvateenuseid pakkuv turvaettevõtte
Pärnu politseijaoskond
Pärnu kiirabi
Päästeamet

Objekt

Tallinna vanalinn ja sellega piirnevad tänavad

Peamised probleemid - selles tihedalt asustatud piirkonnas asuvad samades või kõrvuti asetsevates hoonetes (turistide) majutusasutused, baarid, restoranid ja ööklubid. Tihti esineb varavastaseid rikkumisi, mille ohvriteks on meelelahutuskohdade külastajad ja omanikud. Parkimiskohtade vähesuse tõttu tuleb üha rohkem ette taksofirmadevahelisi arveteklaarimisi.

Sidusrühmad

Piirkonna elanikud/kohalikud

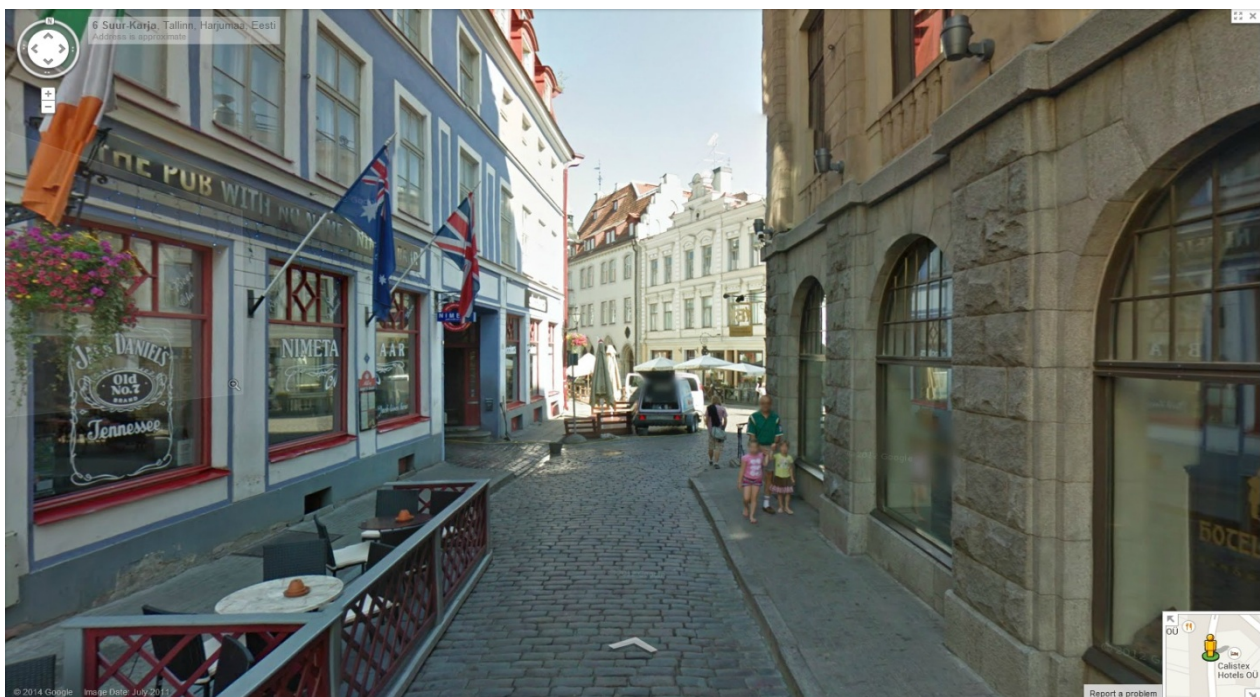
Piirkonnas asuvate ettevõtete omanikud

Kohalik omavalitsus ja munitsipaalasutused

Kohalik politsei

Terviseamet

Päästeamet

Objekt

Ida-Virumaal Narva linnas aadressil Joala tänav 8 asuvad Gerassimovi ja Võidu pargipiirkonnad, mis moodustavad ühtse, umbes 7 ha suuruse roheala. Ruumikad aiad ümbritsevad ala keskel asuvat dominantset ehitist, V. Gerassimovi nimelist kultuuripaleed.

Peamised probleemid

Hoones on vandaalitsetud ja ta näeb välja mahajäetud. Hoone on hooletusse jäetud – mõnes kohas puuduvad ukSED ja aknad, seintelt koorub värv. Sellesse mahajäetud hoonesse kogunevad õhtuti kohalikud noored, kes tarbivad seal alkohoolseid jooke ja tubakatooteid, samuti kogunevad sinna õhtuti joodikud ja narkomaanid. Omanik ei ole hoone restaureerimisest huvitatud.

Sidusrühmad

Probleemi lahendamiseST ja piirkonna turvalisuse parandamisest on huvitatud järgmised sidusrühmad.

Politsei

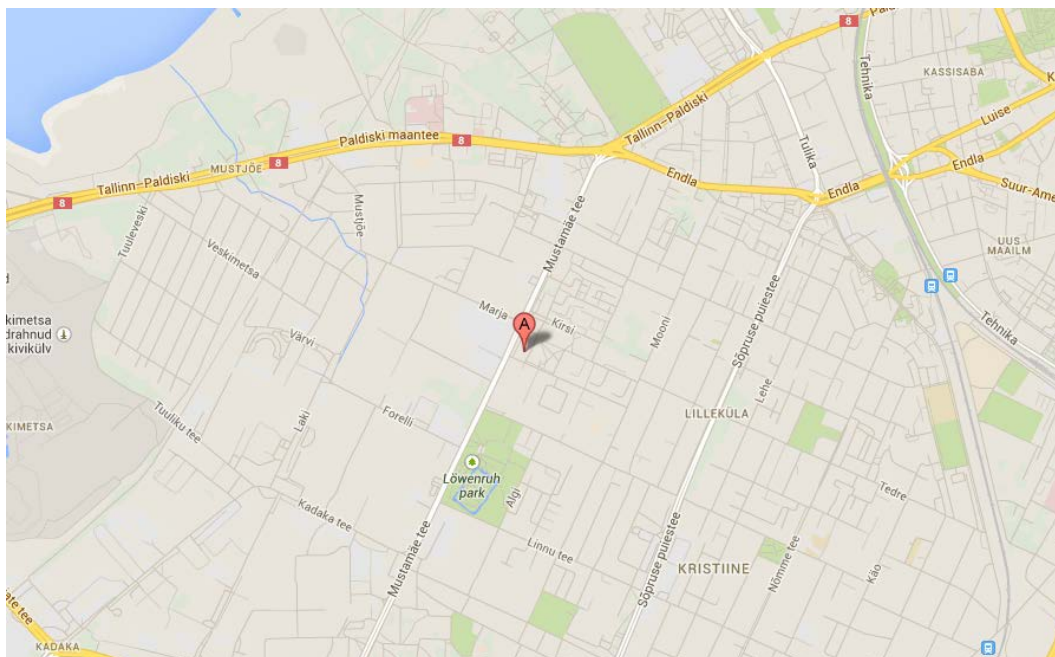
Kohalik omavalitsus

Gerassimovi Palee omanik Diamondome LLC (rikkumiste toimepanek toimub selles hoones)

Narva Kreenholmi Gümnaasium (õpilased panevad toime rikkumisi sigarette ja alkoholi tarbides, sest kooli- ja kodutee viib läbi pargi).

Marja Keskus Lõuna-Tallinnas

Meie objektiks on Marja Keskuse nimeline kaubanduskeskus Tallinnas Kristiine linnaosas aadressil Mustamäe tee 45. Ala suurus on umbes 500 ruutmeetrit.

Peamised probleemid

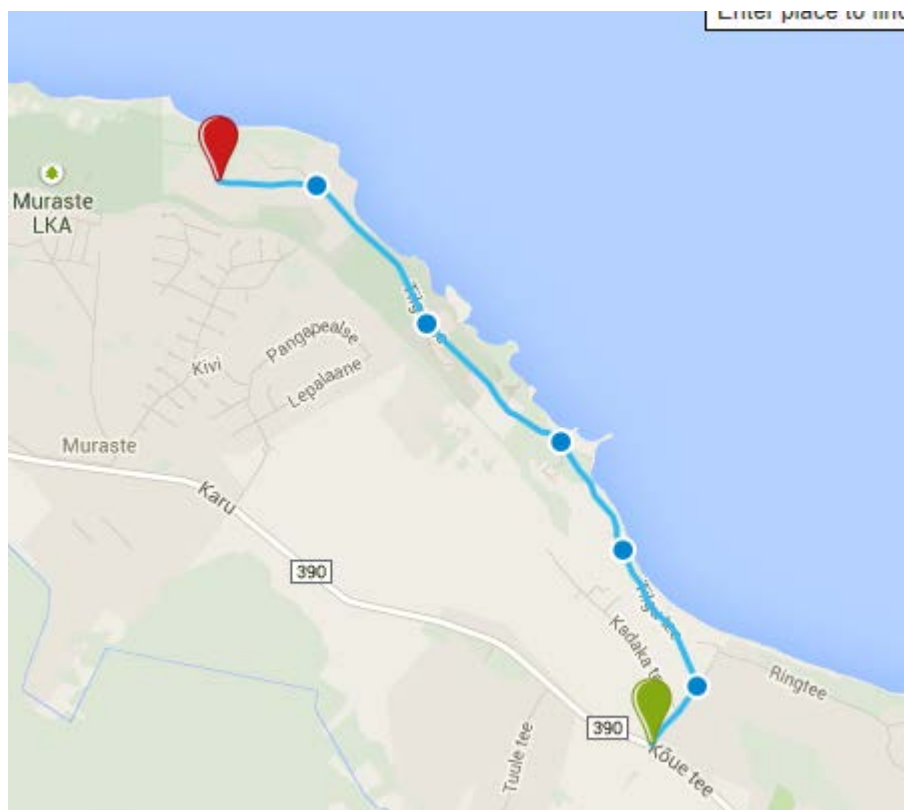
Pidev purjus inimeste kogunemine. See toob kaasa kaklusi, vargusi, avaliku korra rikkumisi ja eraomandi väärkasutamist. Samuti on piirkonnas suured liiklus- ja

parkimisprobleemid, nii praegu kui ka tulevikus. Uute majade ehitamise tõttu suureneb selles väikeses piirkonnas asustustihedus ja probleemide arv.

Objekt

Tilgu tee Harju maakonnas:

Tallinna-Rannamõisa-Kloogaranna maantee ja Tilgu tee kuni Sisekaitseakadeemia Politsei- ja Piirivalvekolledžini, mis asub aadressil Tilgu tee 55c, Harjumaa, Harku vald, Muraste küla.

Nelja kilomeetri pikkusel Tilgu teel on mitmeid vasturääkivaid märgistusi ja märke. Paigaldatud on probleemseid liiklusmärke ja silte, mida on võimalik mitmeti tõlgendada (kurvi mõlemale küljele on paigaldatud tõkked, nii et kurvis kohtudes ei pruugi sõidukitel olla piisavalt ruumi teineteisest möödumiseks), teemärgistus erineb tavapärasest.

Peamised probleemid

Kihutamine: maanteeässad usuvad, et nad on teede valitsejad ja ei pea liikluseeskirja nõuetest kinni. Tee on strateegiliselt haavatav. Hädaabiteenuste kättesaadavus on halb, sest see on ainus ligipääsutee. Teemärgistus on arusaamatu ja harjumatu. Puudub piisav parkimisruum ootel olevate suurte sõidukite jaoks.

Priisle turg Ida-Tallinnas

Meie rühm valis oma objektiks Tallinna Lasnamäe linnaosa idapoolsemas osas asuva Priisle turu ja selle vahetu ümbruse. Priisle turgu ümbritsevad idast ja läänest paneelmajade rajoonid, teistest külgedest tühermaa. Turg asub Priisle Keskuse territooriumil, siin on vabaõhuturg ja mõned kaubanduspinnad siseruumides. Turule pääseb ühistranspordi ja autoga Priisle teelt ja jalgsi üle tühermaa või paneelmajade juurest. Turg jätab hoolitsemata üldmulje, mis muudab kuvandi negatiivseks. Turg kuulub Põhja Prefektuuri Ida-Harju Politseijaoskonna haldusalasse. Politsei kohalejõudmise aeg on 8 minutit, vahemaa on 4,3 km.

Peamised probleemid

- Tõsised jm teatamiskohustuslikud rikkumised, millest jäetakse politseile teatamata.
- Asotsiaalne käitumine ja väiksemad konfliktid (millest ei pruugita alati avalik-õiguslikke asutusi teavitada).

- Kuriteohirm ja ebamugavustunne keskkonnas, mis on seotud piirkonna iseloomuga.

Sidusrühmad

- Kohalikud elanikud
- Politsei- ja Piirivalvekolledži personal, k.a õpilased
- Külastajad
- Harrastus- ja profisportlased
- Tilgu sadama kasutajad (kalastajad, väikelaevaomanikud)
- Maanteeamet
- Harku Vallavalitsus
- Keskkonnaamet
- Looduskaitsjad
- Põltsamaa linnavalitsus, Adavere põhikool ja lasteaed
- Lõuna Politseiprefektuuri Jõgeva jaoskond
- Adavere Mõisa Selts
- Jõgevamaa Omavalitsuste Liit
- Kristiine Linnaosa Valitsus
- Terviseamet
- Vallapolitsei
- Regionaalsed politseijaoskonnad
- Linnavalitsus
- Munitsipaalteenused
- Tallinna Sotsiaal- ja Tervishoiuamet
- Turu omanikud, kohalikud munitsipaalmüüjad ja ostjad

4. mooduli ülesanne

4. mooduli ülesandes paluti osalistel valida konkreetne planeering, sellega tutvuda ja kommenteerida planeeringut CPTED seisukohast ning veenda teisi oma soovitude elluviimise vajalikkuses. Iga rühm valis oma linna või piirkonda puudutava planeeringu. Planeeringu teemaks pidi olema uus ala või piirkond või olemasoleva ala suurem laiendus ja ümberkorraldus. Planeering pidi puudutama suuremat ala kui ainult üks krunt või paar krunti, planeering pidi sisaldama ka uusi hooneid, mitte ainult liiklusplaneeringut.

Pärast konkreetse ala valimist koguti kokku kõik vastavat projekti puudutavad planeeringumaterjalid ja vaadati üle järgmised materjalid:

- planeeringu kaart;
- seletuskiri;
- kirjalikud tekstid, mis planeeringut põhjendavad;
- muud dokumendid, näiteks illustratiivne materjal, kunstniku tehtud joonistused, turundusmaterjalid, sotsiaalse ja keskkonnamõju hinnangud.

Planeeringut puudutavate materjalide kogumise järel tehti vajalikud analüüsid. Analüüsi järgmisi aspekte: planeeringu linnaplaneerimisalane kontekst, planeeritav ala, selle piirid ja suurus, arenduse liik, sidusgrupid, ajagraafik ja hinnanguline eelarve. Arutati läbi võimalikud kuritegevusega seotud ohud ja ebaturvalisustunnet soodustavad tegurid, samuti planeeringu positiivsed aspektid. Planeeringu kommenteerimine põhines CPTED põhimõtetel:

- territoriaalsus;
- jälgimine (loomulik või tehniline);
- ligipääsu kontroll;
- sihtmärkide kindlustamine;
- kuvand ja hooldamine;
- positiivse kasutuse soodustamine.

Ülesande viimases etapis tuli kokku panna strateegia, mille abil tutvustada uusi ideid projekti sidusrühmadele, ja kirjutada CPTED-alaseid soovitusi esitlev kiri kõige olulisemale sidusrühmale.

Selle ülesande täitmise juures olid juhisteks Euroopa standardis CEN kirjeldatud protsess ja juhend SafePolis.

Soome

Ülevaade

Vaadeldav planeeringuala asub Kanta-Häme maakonnas Hämeenlinna linnas. Hämeenlinna asub Helsingist ligikaudu 100 kilomeetri ja Tampereist ligikaudu 75 kilomeetri kaugusel. Hämeenlinnas elab umbes 68 000 inimest ja asustustihedus on 38 inimest ruutkilomeetril. Umbes 63% elanikkonnast on 15–64aastased. Valdav enamus – 97% – on soomekeelne. Olulisimad tööandjad on riik ja riigiettevõtted.

Hämeenlinna omandas Keinusaari piirkonna 1819. aastal. Maa oli selles piirkonnas peamiselt kivine, kuigi tollal kasvatati seal mingil määral ka põllukultuure. Keinusaari detailplaneering valmis 1922. aastal. Piirkonnas tegutses pikka aega riidevabrik, aga 1963. aastal see suleti.

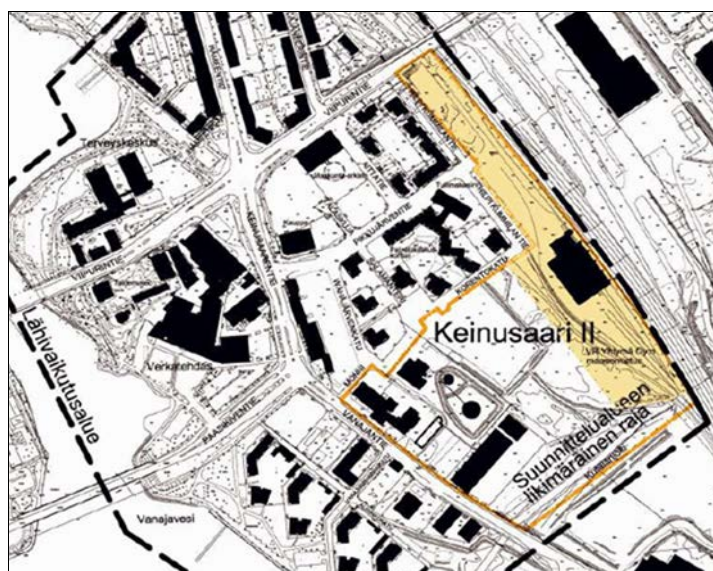
Pilt 1. Keinusaari, Hämeenlinna (allikas: Google maps 2014).

Keinusaari kuulub Hämeenlinna 5. linnajakku ja asub ligikaudu 1 kilomeeter kesklinnast kagus. Põhjast piirab ala Viipurintie nime kandev maantee, läänest Keinusaarentie nimeline maantee, idast maapiirkond ja VR-Groupile kuuluv raudtee, lõunast aga Keinusaari soojuselektrijaamale kuuluv rendimaa ning Vanajatie nimeline maantee. Planeeringu nimi on *Keinusaari planeering ja planeeringu muudatus (Keinusaari 1)*. Planeeritava ala pindala on ligikaudu 8,2 ha, suurem osa sellest kuulub linnale.

Ala planeeringu eesmärgid

Keinusaari planeeringu ja selle muudatuse eesmärk on elustada seni üsna vähehoonestatud ala ja parandada Keinusaari piirkonna positsiooni rajoonikeskusena ning ühtlasi tugevdada kogu linnamaastikku. Kavandatavad ehitustööd Keinusaari territooriumil muudavad kogu jaamaümbruse tõhusamaks ja liidavad ta tervikusse.

Planeeritakse Keinusaari I elamu-, äri- ja tööpiirkonna otsest edasiarendust, mis laiendaks selle Keinusaari II piirkonnani. Eesmärk on välja kujundada mitmekülgne piirkond, mille määratleb selle elamuehituslik struktuur, mis koosneb peamiselt korterelamutest ja sõltub suurel määral lähiümbruses ja kesklinnas pakutavate teenuste suurest valikust ning heast liiklusühendusest.

Pilt 2. Keinusaari II, Hämeenlinna.

Ala planeering seab eesmärgiks muuta Keinusaari piirkond elamuehituslike, teenuste ja tööhõivevõimaluste abil mitmekülgsemaks. Eesmärk on parandada urbanistliku elukeskkonna kvaliteeti ja suurendada mitmekülgset. Planeeringus ja planeeringu muudatuses esitatud maakasutuse lahenduses on loetletud nõuded eakate teeninduskeskuse ja eakatele mitmekülgsete elamispindade rajamise kohta Pikkujärventie äärde vana tollihoone lähiste. Keinusaarisse toidupoe rajamine on kõigi selle piirkonna teenuste seisukohalt oluline samm.

Planeeringus on Viipurintie ja Keinusaarentie nurgal uus krunt ja Pikkujärventie alguses uus ehitusplats uute äri- ja kontoripindade rajamiseks. Provintsiarhiiv on valmis asuma ühiskondlike hoonete krundile, mis asub Viipurintie ja Aittatie nurgal. Keinusaaris on eesmärgiks saavutada jalakäijatekeskne, selge ja turvaline tänavakeskkond.

Piirkonna linnaehitusliku struktuuri ja kuvandi aluseks on äri-, kontori- ja ühiskondlike hoonete ehituskruudid, aga ka piirkonna sisealadel asuvad korterelamute kvartalid. Pikkujärventie piirkonnas soovitakse saavutada puisteelik ja lopsakalt roheline üldmulje, mis mängib olulist rolli kogu piirkonna identiteedi loomisel. Pikkujärventie ja Aittatie tänavakeskkonda ühendavad väikesed väljakud mängivad piirkonna iseloomu kujundamisel samuti oma rolli.

Planeeringus soovitatav kogupõrandapind on ligikaudu 45 100 ruutmeetrit, millest 25 000 m² on mõeldud korterelamute plokkide jaoks, 14 100 m² äri- ja kontorihoonete plokkidele ja 4500 m² hooneplokkidele, kus on ühendatud nii ühiskondlikud funktsioonid, ärid ja kontorid kui ka elupinnad. Lisaks on 1540 m² põrandapinda ette nähtud parklaplokkidele. Elamutele ettenähtud põrandapinna alusel prognoositakse umbes 500 uut elanikku. Planeeringus soovitatav maakasutuskava jaguneb järgmisteks plokkideks: korterelamud (2,8 ha), äri- ja kontorihooned (1,1 ha), hooned, milles on ühendatud ühiskondlikud ruumid, äri- ja kontoripinnad ja eluruumid (0,5 ha), teed ja tänavad (2,9 ha), spetsiifilised alad (0,5 ha) ja pargid (1,7 ha). Planeeringu dokumentides ei ole otseselt öeldud, et arvesse on võetud CPTED lähenemisviisil põhinevaid planeerimispehmeteid. Küll aga on planeeringu dokumentides ja nende juurde kuuluvatel piltidel olemas mõned elemendid, millel on side CPTED planeerimispehmetetega.

Jälgimine

Keinusaari II piirkonda on kavandatud korterid umbes 400–500 inimese jaoks. Piirkonna elupinnad on lahendatud korterelamutena. Planeeringu kohaselt moodustab see ehitiste plokk rajooni ida-, lääne- ja lõunaküljel selge välispiiri. Ida- ja lõunaküljel

on korterelamud omavahel ühendatud ühekorruseliste majandushoonete plokiga, mis kaitseb hoovialasid liiklusrumast eest.

Pilt 3. Keinusaari II, plokk 42.

Peamiselt elurajoonina kavandatud Keinusaari asub Hämeenlinna kesklinna lähedal, mis kajastub ka rajoonis pakutavate teenuste vähesuses. Alale on planeeritud üks toidukauplus. Planeeringust nähtub, et loomuliku jälgimise eest piirkonnas hoolitsevad seal liikuvad ja viibivad inimesed. Rajooni läheduses asub kaks lasteaeda: idas uus lasteaed Kutala, mis asub Hätiläs, 1,5 km kaugusel mööda Kutalantie maanteed, ja keskuses Kaivokatu väikelaste hariduskeskus, mis asub Keinusaarist 2 km kaugusel mööda Birger Jarlin Katu teed. Rajoonis puuduvad tegevused või teenused, mis annaksid teiste piirkondade elanikele põhjuse sinna minna.

Rajooni korterite akende ja rõdude paigutus ei võimalda visuaalset kontakti kõigi nelja ilmakaarega. Näiteks puuduvad Keinukatu põhjapoolsel küljel asuvatel majadel tänavale avanevad aknad ja rõdud. CPTED lähenemise kohaselt peaksid korterite ja ettevõtete aknad paiknema nii, et neist oleks võimalik avalikul liiklusel silma peal hoida. Üldiselt võib öelda, et Keinusaari hoonete akende, rõdude ja välisuste paigutus võimaldab neist jälgida hierarhilist ruumi.

Korterelamute kompleksid on olemasolevasse ümbrusse planeeritud üsna vabalt. Rajooni välimised hooned moodustavad piiri varjatud sisealale. Lisaks elamutele on sisealale planeeritud ka aeglase liiklusega tänav. Eluhoonete ümbrus on planeeritud

selliselt, et see moodustab varjatud sisehoovi osalise piiri. Arhitektuurne paigutus on selline, et visuaalse kontakti võimalus sisealadega väljastpoolt hooneid on piiratud. Hoovis aset leidvaid tegevusi on võimalik jälgida korteritest.

Hierarhilise ruumi piirid on mõnel puhul ebaselged. Rajooni sisemuses on alasid, milles paistavad puuduvat selged piirid eri liiki alade vahel. Elamupiirkonna planeeringudokumentides öeldakse, et hoonekomplekside vahele jäävad hoovid ei ole aiaga piiratud, mis on jälgimise seisukohalt probleem. Hierarhiliste alade vahel liikumine ei toimu aste-astmelt. Oscar Newmani¹⁹ järgi soodustab ruumi selge piiritlemine selle jälgimist ja inimeste soovi neid alasid kaitsta. Neil elementidel on positiivne mõju ka kuriteoennetuse seisukohalt.

Planeeringus ei ole ühtegi määratlemata ala, eikellegimaad. CPTED lähenemine nõuab, et planeering peab olema tihe ja selles ei tohi olla selge kuuluvuseta, määratlemata alasid. Alasid, mis kellelegi ei kuulu, harilikult ei jälgita ja ajapikku võivad neist kujuneda näiteks antisotsiaalsete inimeste kogunemiskohad. Korratus põhjustab inimestes kuriteohirmu ja soodustab kuritegevust.

Korterelamute kompleksid on enamikus suured. Korterite arv ja sellest tulenev elanike arv mõjutab seda, kui hästi ühes hoonekompleksis elavad inimesed üksteist tunnevad. Kümnetest korteritest koosnevad elamukompleksid soodustavad anonüümsust, mis vähendab inimestepoolset sotsiaalset kontrolli. CPTED lähenemise järgi peaks elurajoon koosnema väikestest, eraldatud ja privaatsetest kogukondadest.

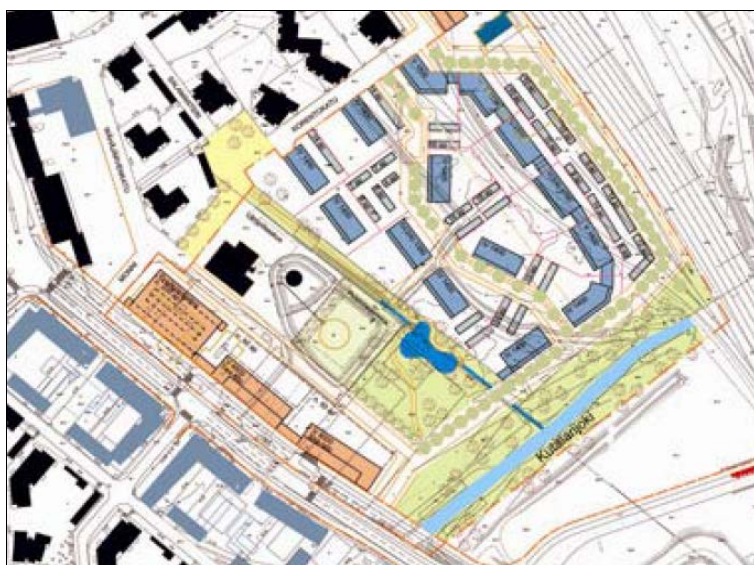
Elamukomplekside sisehoove on võimalik jälgida korteritest ja hoovidest. Planeeringu juurde kuuluvate piltide järgi asuvad välisüksed hoonete sise- ja eeshoovides. CPTED lähenemise järgi peaksid välisüksed olema tänavapoolsel küljel, jalakäijate liikumisteede läheduses, nii et viimaseid oleks võimalik jälgida nii privaatsest kui ka avalikust ruumist. Elamurajooni ei ole planeeritud perekortereid. Lastega pered suurendavad hoovide kasutamist ja seeläbi ka loomulikku jälgimist.

¹⁹ Oscar Newman, arhitekt ja linnaplaneerija, üks CPTED-kontseptsiooni esimesi loojaid. Ta on kirjutanud raamatu kaitstava ruumi teooria kohta (Defensible space, 1972).

Praeguse lahenduse kohaselt puuduvad hoovialadel mängu- ja spordiväljakud jms, mistõttu on loomulikku jälgimist vähem.

Korterelamute elanikele mõeldud parkimiskohad asuvad enamikus spetsiaalsete varikatuste all ja ka tänavatel. Parkimiskohtade nähtavus korteritest, hoovidest ja tänavatelt on piiratud. Parkimisalad on avalikust ruumist eraldatud kuuriga. Parkimisalade äärde on planeeritud haljastus. Haljastuse puhul on oluline, et see ei takistaks jälgimist. Valesti planeeritud haljastus vähendab valgustust ja piirab parkimisalade nähtavust. Autode hoidmiseks mõeldud kohtadest sõltub otseselt autodesse sisemurdmise tõenäosus. Beilinsoni jt koostatud uuringu järgi on avatud parklates ja tänaväärsetes parkimiskohtades olevate autode puhul kuritegude toimepanek 3–5 korda tõenäolisem kui hoovis seisva auto puhul. Samuti öeldakse uuringus, et hea valgustus vähendab autosse sisemurdmise ohtu 50% võrra. Asjaolu, et parkimiskohta ei ole korterist näha, suurendab kuriteoohtu 150%.

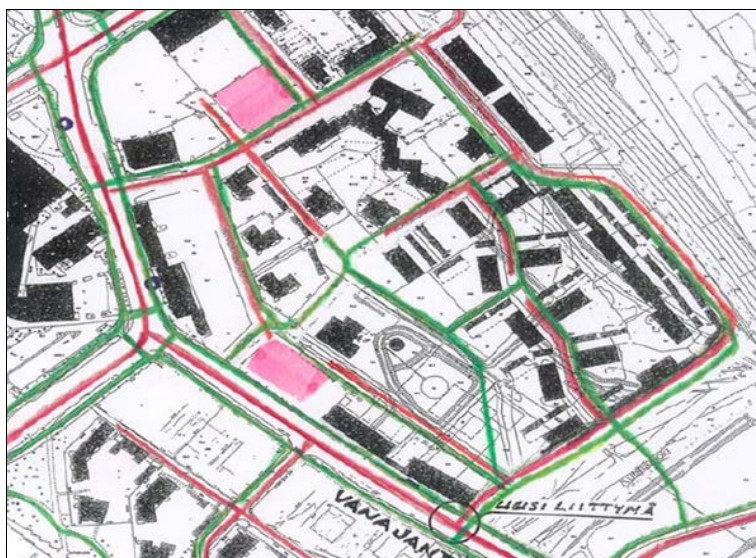
Elamute läheduses asub kolm pargiala. Parkide loomulik jälgimine toimub harilikult seal aega veetvate inimeste poolt.

Pilt 4. Keinusaari rohealad.

Planeeringudokumentide põhjal on raske öelda, kas parke ümbritsevatelt aladelt on võimalik parkidel silma peal hoida. Markus Felson²⁰ rõhutab, et elurajooni keskel asuvad pargid näevad arhitektuursetel joonistel stiilsed välja. Reaalsuses aga võivad pargid muutuda rahutute noorte probleemseteks kogunemiskohtadeks, mis on vastuolus parkide algse eesmärgiga. Seepärast tuleks pargid paigutada elurajoonide äärtesse.

Planeeringudokumentidest nähtub, et elurajooni läbib mitu teed. Need on planeeritud elu- ja ärihoonete lähedusse, nii et hoonetest on teed näha. Enamik liiklusest on suunatud rajooni välispiirile, kuigi aeglase liiklusega tänavaid mööda on võimalik sõita ka hoonete juurde.

Pilt 5. Keinusaari liikluse plaan.

Mõnele teele on kavandatud kiirust piiravad nn lamavad politseinikud. Teedevõrgustik selle rajooni spetsiifiliste omadustega ei arvesta. Maanteed on kaherealised, seega on liiklus elavam kui üherealise tee puhul. CPTED lähenemise järgi saab autodes sõitvaid inimesi kasutada piirkonna jälgimiseks. Aeglase sõidu korral tekitavad sõidukijuhid piirkonnas ja selle ümbruses loomuliku jälgimise.

²⁰ Felson, Marcus (2002). *Crime and Everyday Life*, 3. väljaanne. Sage Publications Inc. Thousand Oaks California.

Jalakäijatel ja jalgratturitele on võimalik siseneda elamute hoovidesse, samuti pääsevad ligi operatiivsõidukid. Elamute ala läbib aeglase liiklusega tänav, mis suurendab piirkonna sisse suunduva liikluse mahtu ja parandab loomulikku jälgimist piirkonnas. Elamupiirkonna keskele on jalgratturite ja jalakäijate jaoks ette nähtud parki viiv tee.

Planeeritavat ala piiravad üsna tiheda liiklusega linnateed: Viipurintie, Keinusaarentie ja Vanajantie. Planeeritava ala liiklus sõltub Keinusaarentiest ja Vanajantiest. Lisaks on olemas ka sõiduteeühendus raudteejaama ja elamupiirkonna vahel, mis kulgeb Viipurintiensilta-nimelise silla alt. Paasikiventie maantee kavandatav pikendus, mis läheb tulevikus raudteeliini alt, möödub vaadeldava planeeringuala edelapiirist. Raudtee asub planeeringualast idas. Piirkonnast välja viivad head transpordivõimalused. Kohalikud bussiliinid sõidavad praegu mööda Viipurintied, Keinusaarentied ja Vanajantied, seal asuvad ka bussipeatused. Peamised jalakäijate ja jalgratturite teed kulgevad planeeritaval alal Viipurintie, Keinusaarentie ja Vanajantie trassil.

Valgustatud kergliiklusteed asuvad peamiselt maanteede ääres, mis on samuti valgustatud. Nähtavus teedelt ümbritsevale keskkonnale on hea ja ka nähtavus tee lähedal asuvatest majadest teele on hea. CPTED lähenemise järgi peaksid jalakäijate ja jalgratturite teed olema sirged, hästi valgustatud ja ümbritseva keskkonnaga heas visuaalses kontaktis. Nende teede ääres kasvav taimestik ei tohi oma omaduste või hooldustaseme tõttu nähtavust takistada ega tekitada pimedaid alasid. Pimedus ja halb nähtavus tekitavad inimestes kuriteohirmu – hirmuga seostuvates paikades ei liigu inimesed meelsasti. Enamasti valivad nad ohtlikuna näiva asemel alternatiivse, turvalisema liikumistee.

Ligipääsu kontroll

Üldplaanis on piirkond selgelt piiritletud konkreetne ala, mida piiravad istutatud puud, autode varikatused, taristu ja pargid. Piirkonnale on vaba ligipääs mööda avalikke teid. Planeeringudokumentide põhjal eeldatakse, et rajooni läbiv liiklus ei ole väga tihe. Liigne liiklus muudab piirkonnale ligipääsu kontrollimise keerulisemaks.

Võrreldes harilike korterelamutega on kuuekorruselised majad üsna kõrged ja elanike arv sellistes majades suur. Seepärast on tõenäoline, et hoovialadel liikuvatele võõrastele erilist tähelepanu ei pöörata. Isegi inimese endaga ühes majas elab nii palju naabreid, et kõigiga ei jõua tuttavakski saada. Ligipääsu kontrolli muudab nõrgemaks see, kui hoonesse on võimalik siseneda mitmest küljest. Seepärast ei ole võimalik täpselt aru saada, kas inimene tuleb või läheb, ja kuhu ta täpselt suundub. See muudab tehnilise jälgimise keerukamaks.

Planeeringudokumentides ei räägita majade lukustamisest ega muudest mehaanilistest lahendustest, mis ligipääsu kontrolli lihtsamaks muudavad.

Planeeringudokumentide järgi kasutatakse alade piiritlemiseks piirdeaedu, põõsaid ja mitmesugust tänavasillutist. Hierarhiline ruum aga ei ole kõikjal selgelt markeeritud. Planeerimispõhimõtete kohaselt ei tohiks hoovide piiramiseks piirdeaedu kasutada, sest need raskendavad hoovide jälgimist.

Elamukruntidele viivad teed on planeeritud nii, et neil on visuaalne ühendus ümbruskonna maanteedega. Jalakäijate teed asuvad peamiselt maantee kõrval. Korteralamute trepikodade sissepääsud on üldiselt tähistatud selgete siltidega ja markeeritud ka ehitustehniliste lahendustega. Enamik elamukruntidele viivaid teid on ummikteed. Ummikteede kasutamine piirab teedel toimuvat liiklust.

Korteralamute parkimiskohad on lahendatud maapealsetena. Raudteele kõige lähemale jäävate elamute jaoks on ette nähtud ühine parkimisala plokk, kus asuvad autode varikatused töötavad ühtlasi ka raudtee poolt tuleva müra summutajana. Elamukompleksi seismistes osades on parkimiskohad paigutatud siia-sinna väikeste kogumitena, et hoida need korteritele võimalikult lähedal. Parkimiskohtadele pääseb ligi mitmelt poolt. CPTED lähenemisviisi planeerimispõhimõtete kohaselt peab parkimisaladel olema võimalikult vähe jalakäijate ja autode sisse- ja väljapääse. Siis on võimalik neid tõhusalt jälgida. Vältida tuleb parkimisalasid läbivaid jalgteid.

Territoriaalne kindlustamine

Rajooni näol on tegemist ümbruskonnast isoleeritud privaatse alaga, mis võib valmimisel mõjuda originaalselt ja atraktiivselt. Piirkonna ajalugu on huvitav ja seda on kasutatud ka piirkonnale kuvandi loomisel. Piirkonna lähedal asuv järv ja ümbritsev pargilik keskkond loovad alast positiivse üldmulje. Kuvandi seisukohalt võib piirkonna kõrval kulgev mürarikas raudtee olla negatiivne faktor. Aga elamupiirkonna planeerimisel on müra blokeerimise peale mõeldud.

Planeeringudokumentidest selgub, et elamuplokkide seesmised hooned on planeeritud erisuunalistena, tänavavaated on mitmekesised ja huvitavad. CPTED lähenemise järgi peaksid kõik elurajooni hooned olema vormilt, välisviimistluselt ja värvilt unikaalsed, sest see soodustab inimestes soovi oma isikliku ala eest hoolt kanda.

Pilt 6. Keinusaari hoonete hoovialad.

Piirkonnas asuvad pargid pakuvad olemasoleva elurajooni asukatele võimalust tegelda mitmesuguste erihobidega. Planeeringus puuduvad korterelamute hoovides ühiskasutuses olevad alad või mänguväljakud, mis võiksid soodustada kogukonnatunnet ja elanike omavahelist suhtlust. Sellised alad annavad põhjuse hetkeks seisatada, mis muudab teiste inimestega tutvumise lihtsamaks. Elurajoonides peaks looma eeldused võimalikult mitmekesise tegevuse jaoks, sest siis veedavad

inimesed oma elurajoonis võimalikult palju aega – nii ütlevad CPTED planeerimispõhimõtted.

Eri tüüpi alade vahelised piirid on lahendatud ebapiisavalt. Inimestele meeldib oma territooriumi märgistada. Territooriumi märgistades näitab inimene teistele, et see on tema ruum. Elurajooni hooneplokid ja -kompleksid peaksid asuma ehituslikult, maastikukujunduse ja piiretega tähistatud unikaalsetel aladel. Unikaalsed alad eristuksid muust keskkonnast positiivselt oma mitmesuguste konfiguratsioonidega, see aitaks osaliselt kaasa ka territoriaalsuse kasvule. Ruumi markeerimise tagajärjel saab selgeks, kes mingi ala eest vastutab ja kes seda hooldab. Markeerimine suurendab ka sotsiaalset kontrolli inimeste endi vahel ja aitab suunata inimeste käitumist.

Hooldus

Hooldusest rääkides tuleb tõdeda, et planeeringus kirjeldatu on nii visandlik, et selle põhjal on raske esitada piirkonna hoolduspõhimõtteid toetavaid soovitusi.

Üldpõhimõte on, et hooldatud füüsilises keskkonnas viibimine jätab inimesele mulje, et keskkond on kellegi kontrolli all, selle eest hoolitsetakse ja selles liikumine on turvaline. Keskkonna hooldamine toetab ka teisi CPTED lähenemisviisi planeerimispõhimõtteid. Hooldusmahtude planeerimisel tuleks arvestada talviste eriolude ja suurte lumekogustega, mis võivad pärssida CPTED põhimõtete rakendamist.

Rajooni valgustuslahendus toetab CPTED lähenemisviisi planeerimispõhimõtteid. Valgustuse kohta eraldi planeeringut tehtud ei ole.

Hoonete, piirdeaedade ja muude füüsiliste konstruktsioonide juures tuleb kasutada lihtsalt puhastatavaid, parandatavaid ja vahetatavaid materjale. Näiteks peavad hoonete seinad olema lahendatud selliselt, et neilt oleks lihtne eemaldada grafitit ja muud mustust. Planeeringudokumendist nähtub, et hoonekompleksi autode varikatuste seinad on suunatud tänava poole. Need tuleks planeerida viisil, mis takistab neile grafiti kandmist.

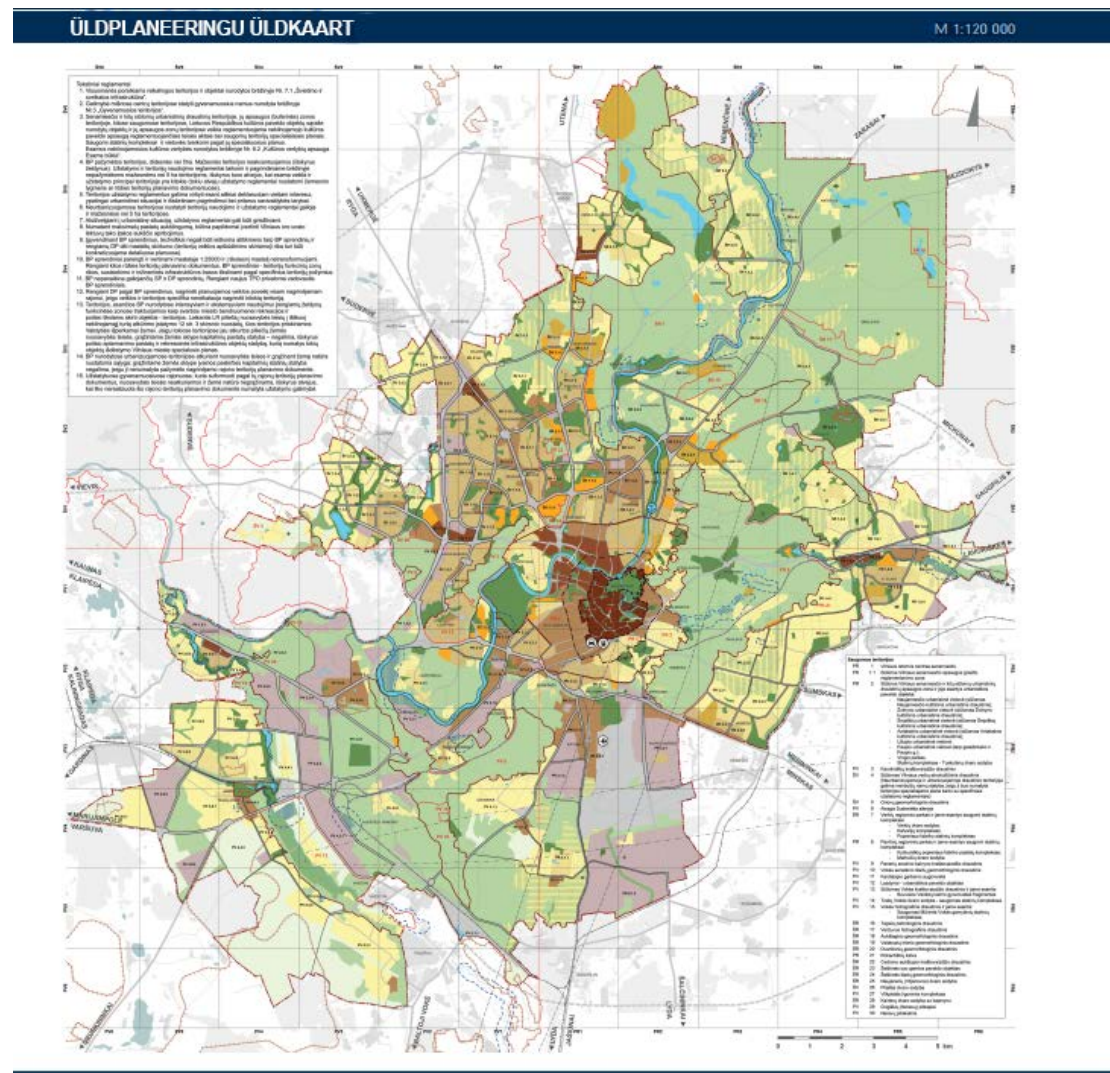
Planeeringudokumentides ei tehta juttu prügikastide paigutamisest avalikesse ja poolavalikesse kohtadesse. Prügikastid võivad piirkonnas puhtuse hoidmisele positiivselt mõjuda. CPTED planeerimispõhimõtete kohaselt tuleks püstitada tahvlid informatsiooniga selle kohta, kes mingi ala eest vastutab, sest see tuleks piirkonna hooldamisele kasuks.

Leedu

PERKUNKIEMIS VS. VENECIJA – ÕPPETUNNID, MIS MEIL TULEB LÄBI TEHA

Vilniuse üldplaneering

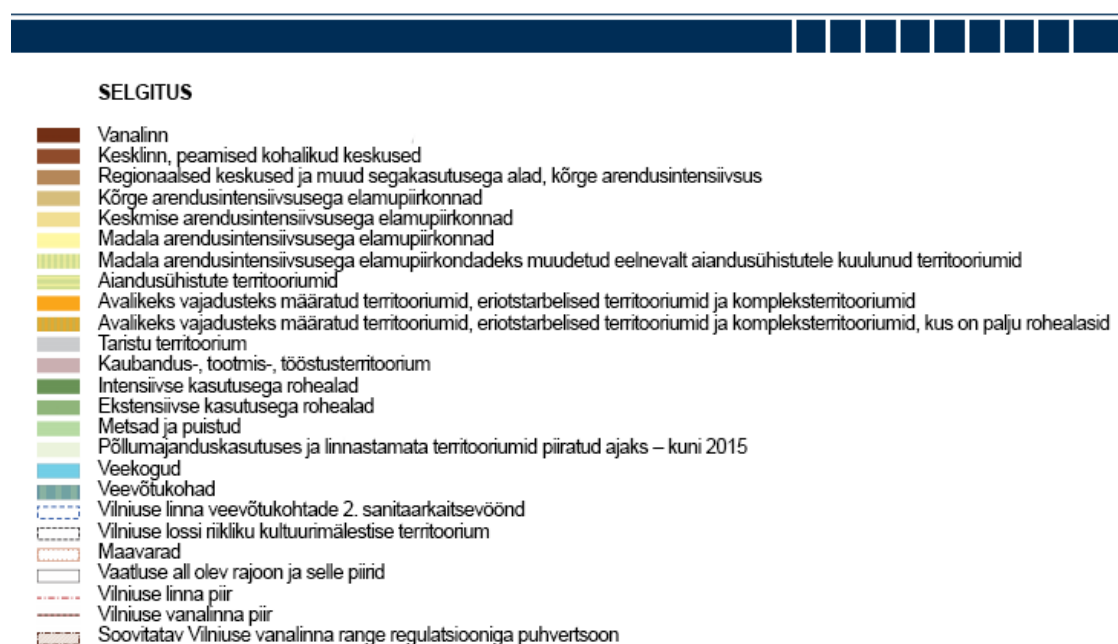
Vilniuse linna üldplaneering (ÜP) valmis ja Vilniuse linnavolikogu kiitis selle heaks 2007. aastal. ÜP määratleb linna ruumilise arengu põhijooned aastani 2015. Selles on kindlaks määratud arengusuunad ja Vilniuse linnavalitsuse prioriteedid. Praegu käib ÜP täiendamise protsess ja pärast paranduste ja täienduste tegemist pikendatakse ÜP kehtivusaega. Siin on Vilniuse ÜP põhikaart.

Nagu kaardilt näha, on kogu linn jaotatud tsoonideks, linna igal osal on oma funktsioonid, eesmärgid ja muidugi ka erinõuded. See tähendab, et linnavõimud määravad kindlaks linna eduka arengu põhieeglid eesmärgiga luua turvaline, mugav ja atraktiivne linnakeskkond. Kahjuks ei ole planeeringu koostamisel CPTED põhimõtetega arvestatud või on seda tehtud osaliselt ja juhuslikult. Kuritegevuse probleemid, millega meie kogukond täna silmitsi seisab, annavad meile põhjuse ÜPd põhjalikumalt CPTED kontekstis analüüsida ja koostada soovitusel ÜP täiendamiseks, et linna arengut CPTED planeeringu abil tõhusamaks muuta.

ÜP selgitus

Kui proovime ÜPd selgitada, et sellest paremini aru saada, peame vaatama ÜP selgitust ja mõistma, mida iga joonisel kujutatud värv või märk tähistab ja millised nõudmised on tsoonidele esitatud.

Üldplaneeringu (ÜP) põhikaardi regulatsioonide tabel

ÜPs märgitud territooriumidele esitatavad põhinõuded on ÜP esitatud regulatsioonide tabelis. Neil on iga konkreetse ala planeerimisprotsessis oluline roll, planeerijad peavad neid planeerimisprotsessi puhul arvesse võtma. Regulatsioonide tabelis on loetletud peamised olemasolevatele aladele ja uusarendustele esitatavad nõuded. Põhikriteeriumid on piirkonna soovituslik struktuur, maksimaalne arendusintensiivsus ja hoonete maksimaalne lubatud kõrgus.

Territooriumi (funktsionaaltsooni) nimi	Märgistus	Territooriumi peamised karakteristikud	Võimalikud peamised maa kasutusotstarbed ja -viisid	Soovituslik ehitusalune ala territooriumil, %			Üldplaneeringus (ÜP) märgitud kindlaksmääratud parameetrid territooriumidele	
				Elupinnad koos kommunikatsioonikoridoridega	Üldkasutatavad rohealad	Sotsiaalalad	Arenduse eeskirjad (kohaldatakse uusarenduste suhtes)	Maksimaalne arendusintensiivsus U _{max}
1	2	3	4	5	6	7	• olenevalt ehituse ja arenduse olukorrast võib arenduse eeskirju muuta • Viitnuse lennuajama maandumisraja tsoonis tuleb hoone maksimumkõrguse määramisel läbi viia täiendav kõrgusepiirangute hindamine; • Tekstiline eeskiri nr 3 näitab alasid (PR1; PR1.1; PR2 j0 ja nende puhvertsoone, kus kehtivad arendusalased eeskirjad põhinevad kultuuriväärtusega kinnisvara kaitsenõudeid käsitlevatel juriidilistel dokumentidel ja kaitselade eriplaneeringutel.	Hoonete maksimaalne kõrgus h _{max} (ei kehti tehniliste rajatiste kohta)
LINNATERRI-TOORIUMID								
Elupindadeks sobivad territooriumid:								
Vanalinn		Vanalinna segaalad, mille puhul kehtivad erikaitsenõuded. Peamiselt elupinnad, kaubanduslik ja avalik tegevus.	• Kaitsesäärang (ainult kaitsvate objektide territooriumil); • Muud sihtotstarbed: • elumupiirkonnad; • ühiskondlikus kasutuses piirkonnad; • kaubandustegevuse piirkonnad; • tehnilise taristu poolt kasutatavad piirkonnad; • puhkealad; • üldkasutatavad alad.					
Kesklinn, peamised kohalikud keskused		Segaalad peamistes linnakeskustes, kus kehtivad arhitektuurilised erinõuded hoonetele ja avalikele aladele. Peamiselt elupinnad, kaubanduslik ja avalik tegevus.	• Kaitsesäärang (ainult kaitsvate objektide territooriumil); • Muud sihtotstarbed: • elumupiirkonnad; • ühiskondlikus kasutuses piirkonnad; • kaubandustegevuse piirkonnad; • tehnilise taristu poolt kasutatavad piirkonnad; • puhkealad; • üldkasutatavad alad.	10-50	>8	>10	≤3,0	Kuni 35 m kõrghoonete kavandamine on lubatud, kui on olemas kõrghoonete eriplaneering (EP)

1	2	3	4	5	6	7	8	9
Linnaosade keskused ja muud segakasutusega territooriumid, kõrge arendusintensiivsus		Kõrge arendusintensiivsusega segaalad teistes multifunktsionaalsetes keskustes. Peamiselt elupinnad, kaubanduslik ja avalik tegevus (uute elamute arendamist nõu kogudeaegsete kõrghoonete kvartalite keskustes ei toetata).	- Kaitsemäärang (ainult kaitstavate objektide territooriumil); - Muud sihtotstarbed: - elamupiirkonnad; - ühiskondlikus kasutuses piirkonnad; - kaubandustegevuse piirkonnad; - tehnilise taristu poolt kasutatavad piirkonnad; - puhkealad; - üldkasutatavad alad.	10-50	>8	>10	Elamukruntidel $\leq 1,6$ ($\leq 3,0$ mitteelamukruntidel).	Kuni 35 m (kõrghoonete kavandamine on lubatud, kui on olemas kõrghoonete eriplaneering (EP))

1	2	3	4	5	6	7	8	9
Keskmise arendusintensiivsusega elamupiirkonnad		Segakasutusega territooriumid, peamiselt elamu-ehitus koos vastava sotsiaalse, teenuste ja muu taristuga.	- Sihtotstarve: metsandus - Muud sihtotstarbed: - elamupiirkonnad; - ühiskondlikus kasutuses piirkonnad; - kaubandustegevuse piirkonnad; - tehnilise taristu poolt kasutatavad piirkonnad; - puhkealad; - üldkasutatavad alad.	>70	>10	>8	Elamukruntidel $\leq 0,8$ ($\leq 2,0$ mitteelamukruntidel).	≤ 4 korrust
Madala arendusintensiivsusega elamupiirkonnad (sh madala arendusintensiivsusega elamupiirkondadeks muutmisel olevad aiandusühistutele kuulunud alad)		Segaalad, peamiselt elamu-ehitus (madalad ühepereelamud ja kõrgeid korterelamud) koos vastava sotsiaalse, teenuste ja muu taristuga.	- Sihtotstarve: põllumajandus (elamupiirkondades arendatav keskkonnasõbralik, mahepõllumundus); - Muud sihtotstarbed: - elamupiirkonnad; - ühiskondlikus kasutuses piirkonnad; - kaubandustegevuse piirkonnad; - tehnilise taristu poolt kasutatavad piirkonnad; - puhkealad; - üldkasutatavad alad.	>70	>5	>8	Elamukruntidel $\leq 0,4$ ($\leq 1,2$ mitteelamukruntidel).	≤ 3 korrust

Elamupiirkonnad:	Elamupiirkondades on lubatud järgmised arendused: - Eluhooned; - Segakasutusega hooned: elupinnad, väikeettevõtted, käsitöö, teenused; - Ühiselamud, hotellid, lasteaiad ja vanadekodud, hooldekodud; - Üldkasutatavad rohealad; - Ühiskondliku kasutotstarbega üldkasutatavad ja muud ruumid (koolid ja haridusasutused, lasteaiad, sõimeid jne, jaekauplused ja muud teenused, spordirajatised ja laste mänguväljakud); - Väikeettevõtted; - Kommunikatsioonikoridorid (tänavad, ühendusteed, tehniline taristu); - Avalikud olmeteenused; - Muud, üldpool nimetatavate ruumid, mis ei avalda elamupiirkonna elukvaliteedile negatiivset mõju.							
Kõrge arendusintensiivsusega elamupiirkonnad		Segakasutusega territooriumid, peamiselt elamu-ehitus (kõrged korterelamud) koos vastava sotsiaalse, teenuste ja muu taristuga.	- Sihtotstarve: metsandus - Muud sihtotstarbed: - elamupiirkonnad; - ühiskondlikus kasutuses piirkonnad; - kaubandustegevuse piirkonnad; - tehnilise taristu poolt kasutatavad piirkonnad; - puhkealad; - üldkasutatavad alad.	>60	>15	>8	Elamukruntidel $\leq 1,2$ (kui maksimaalne kõrgus on ≤ 9 korrust, $Df \leq 1,6$), ($\leq 2,5$ mitteelamukruntidel).	≤ 5 korrust (elamupiirkonna hoonete kõrgusest kuni 20% võib olla 6-9 korruselise)

Kahte tüüpi uusarenduspiirkonnad - Perkunkiemis ja Venecija

Dokumendi selles osas analüüsime kahte tüüpi uusarendusala ja proovime välja selgitada, miks on nende alade kuritegevuse olukord nii erinev ja mida on sellest õppida linnaplaneerijatel ja -arendajatel. Võrdleme kahte piirkonda: Perkunkiemist, mis asub Vilniuse põhjapiiril, ja Venecijat, mis asub linna lõunapoolses osas.

Loodame, et see analüüs aitab kaasa õigete meetodite leidmisele uute alade arendamiseks ja võimaldab mõningaid vigu tulevikus vältida.

Perkunkiemis

Nagu öeldud, asub see piirkond Vilniuse põhjaosas. Piirkonna arendus algas aastal 2005. See on üks linna uusimaid, peamiselt elamurajoonina arendatud alasid. Piirkonna arendustööd seiskusid 2008. aastal ja finantskriisi ajal neid ei taaskäivitatud, 2014. aastal aga sai arendus uue hoo sisse. Praegu käib seal arendus- ja ehitustegevus. Pärast esimeste elanike saabumist 2006. aastal olid politseijõud kuritegude ja väärtegude intensiivse kasvu tunnistajateks. Selles piirkonnas toimepandud kuritegude arv kasvas võrdeliselt uute asukate saabumisega. Enamikus oli tegemist varavastaste kuritegudega varguste ja röövimistega. See olukord sundis meid otsima peamisi põhjuseid, miks on kuritegevuse olukord selles piirkonnas, kus on võimalik leida isegi mõnede CPTED põhimõtete kasutamist, sarnane vanade piirkondade omaga, mis ehitati 20–30 aastat tagasi ilma igasuguse CPTED sisendita. Meie arvates on peapõhjus selles, et Vilniuse linna ÜP arendamisel jäeti arvesse võtmata elanike kõiki vajadusi. Elanikud on väga liikuvad, nad ei moodusta tugevat kogukonda koos kõigi selle juurde kuuluvate turvalisuse funktsioonidega. Vara (autod maa-alustes parklates, esemed kuurides, jalgrattad jne) hoitakse vastutustundetult ja puuduvad turvameetmed (piirdeaiad, sisepääsupiirangud jms), mis peaksid suure arendusintensiivsusega elurajooni juurde kuuluma. Alltoodud kaartidel on märgitud see piirkond ja selle asukoht Vilniuse ÜPs.

Põhiandmed:

Pindala – 15 ha

Majade arv – 33 (2 ehitamisel)

Korterite arv – 4500

Elanike arv – 10 000

Parkimiskohtade arv – 2500

Hoonetel on enamasti 7–9 korrust, on ka kaks 16-korruselist hoonet.

Perkunkiemis asub tsoonis, mis on tähistatud suure arendusintensiivsusega elamupiirkonnana, ja territooriumist umbes 10% asub tsoonis, mis on tähistatud rajoonikeskuste ja muude suure arendusintensiivsusega segakasutusalaena. Nende kahe tsooni peamine erinevus seisneb elamute ja ühiskondlike/ärihoonete osakaalus.

Kummalgi tsoonil on oma spetsiifilised nõudmised, mis on määratletud ÜP regulatsioonide tabelis. Meie vaatekohast on kõige olulisemad turvalisust mõjutavad kriteeriumid alal lubatud maksimaalne arendusintensiivsus ja hoonete maksimumkõrgus. Need võivad mängida olulist rolli CPTED põhimõtete rakendamisel ja turvalise keskkonna loomisel.

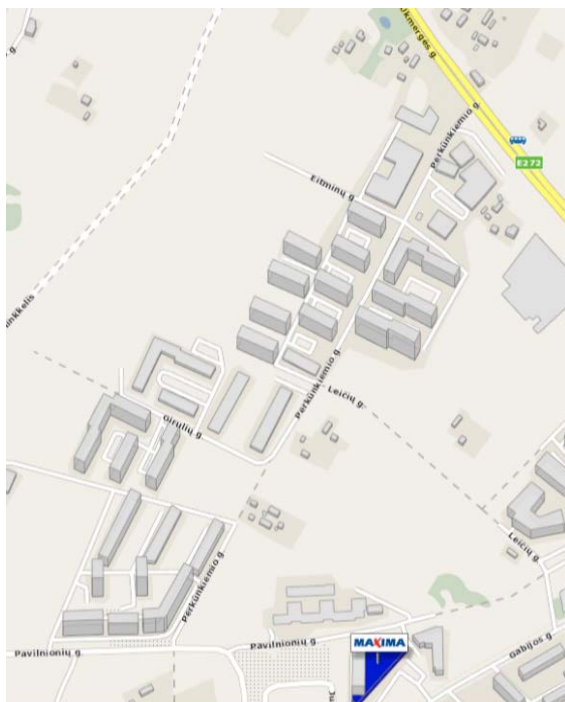
ÜP regulatsioonide tabeli kohaselt on suure arendusintensiivsusega elamurajoonidele esitatavad nõuded järgmised.

Maksimaalne arendusintensiivsus ei tohi olla suurem kui 1,2.

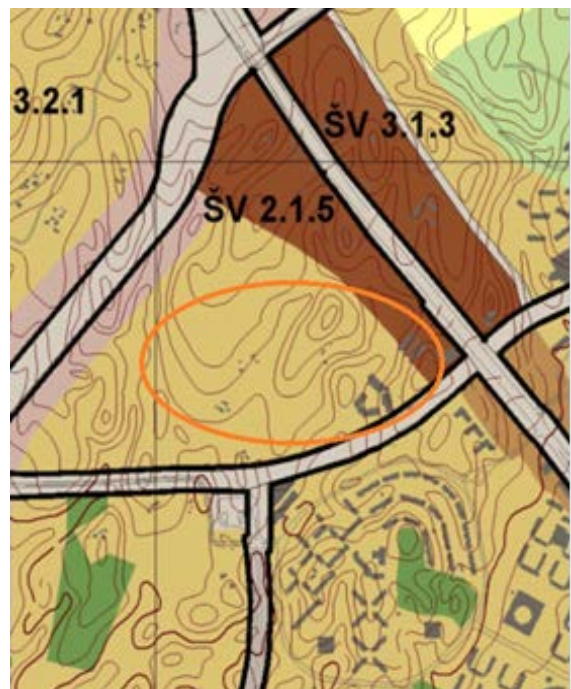
Alal, kus hoonetel on maksimaalselt 9 korrust, ei tohi maksimaalne arendusintensiivsus olla suurem kui 1,6.

Hoonete lubatud maksimumkõrgus on 5 korrust.

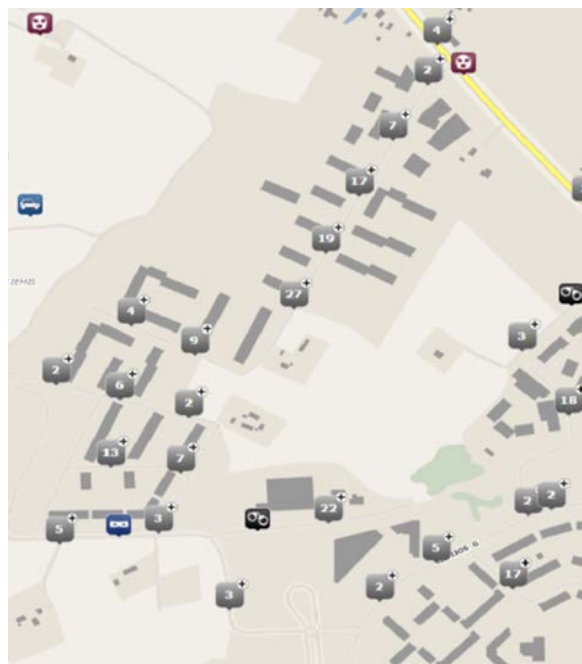
Kuni 20% territooriumist võib olla kaetud hoonetega, millel on 6–9 korrust.

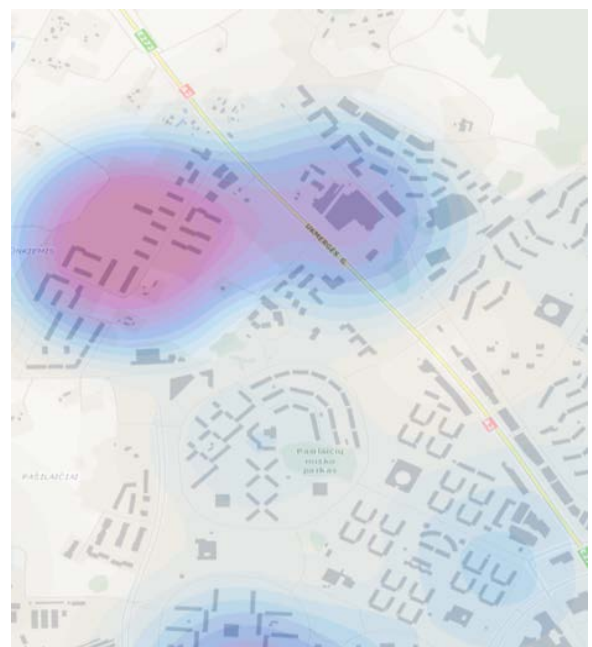
Pilt 1. Perkunkiemise rajoon

Pilt 2. Perkunkiemise rajooni asukoht ÜP kaardil

Pilt 3. Kuum ala, varavastased kuriteod

Pilt 4 Perkunkiemise kuritegevuse kaart
Kõik kuriteoliigid

Kuritegevuse olukord on Perkunkiemises üsna komplitseeritud. Kui proovime seda võrrelda 20–30 aastat tagasi ehitatud rajoonide omaga, näeme, et mõnel puhul on olukord vanades elamukvartalites parem kui uues rajoonis või sellega võrdne. Välitööde ja politsei kuritegevuskaartide uurimise järel saab tuua välja piirkonna kõrge kuritegevuse taseme lisapõhjused.

Perkunkiemises ei ole piisavalt parkimiskohti. Leedu ehitusstandardite kohaselt peab parkimiskohti olema vähemalt sama palju või rohkem kui on piirkonnas kortereid. See tähendab, et selles piirkonnas peaks olema 4000–4500 parkimiskohta, mitte 2500. Meie tähelepanekute kohaselt on parkimiskohtade nappus põhjuseks, miks piirkonna elanikud peavad autot hoidma kusagil tänavatel või põldudel, rikkudes seadusi ja luues eeldused autodesse sissemurdmiste esinemise sagenemisele.

Reeglina mõjutab linnastumise kriitiline tihedus negatiivselt piirkonna kuritegevuse olukorda. Nagu öeldud, peaksid selles piirkonnas ÜP kohaselt domineerima kuni 5korruselised korterelamud ja ainult kuni 20% hoonetest võivad olla 6–9korruselised. Perkuniemise rajoonis puuduvad kuni 5 korruse kõrgused hooned, enamik hoonetest on 7–9-korruselised ja kaks korterelamut on 16-korruselised. Umbkaudsed arvutused aitavad hinnata tegelikku arendusintensiivsust, mis on regulatsioonides ette nähtud vahemiku 1,2–1,6 asemel 2 ja enam. See näitab, et piirkonnas on liiga palju elamispinda ja see mõjutab kuritegevuse olukorda väga negatiivses suunas.

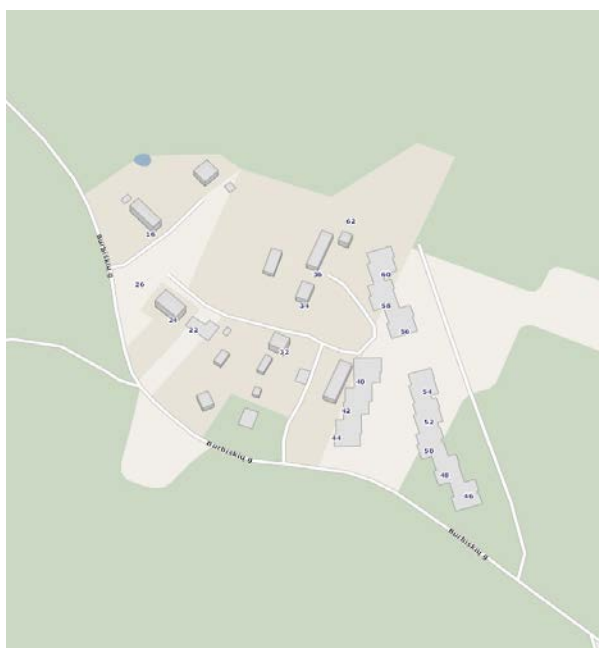
Nii ülekoormatud piirkondades on seal elavate inimeste vaheline sotsiaalne suhtlus äärmiselt komplitseeritud. Turvalise elupiirkonna eest hoolitsemise gruppe on praktiliselt võimatu luua, sest ülerahvastatud piirkonnas hoolitsevad inimesed peamiselt omaenese turvalisuse eest, mitte oma naabrite ja keskkonna eest. See tähendab, et sellised CPTED põhimõtted nagu loomulik ligipääsu kontroll ja territoriaalsuse kindlustamine ei tööta, ja loomulikult on sellel negatiivne mõju piirkonna turvalisusele.

Venecija – eeskuju, mida peaksime uute alade arendamisel järgima

Venecija rajooni arendus algas mõni aasta hiljem kui Perkunkiemise oma, aastal 2012. Rajooni asukoht on potentsiaalselt ohtlik – see asub poolel teel Naujininkai

rajooni (mida me vaatlesime 2. moodulis) ja romade kogukonna vahel, mis on Vilniuses tuntud kui suurim narkootikumidega kauplemise piirkond. See tähendab et otsus siia uuselamurajoon ehitada oli üsna riskantne ja tõenäoliselt oli siin ainus soodustav tegur maa madal hind selles ebapopulaarses piirkonnas. Analüüsi tulemusena leidsime, et võetud risk on end hästi õigustanud ja toonud piirkonna elanikele suurt kasu. Arenduse edu võti on õige strateegia ja visioon piirkonna tulevikust. Erinevalt Perkunkiemisest on siinsed arendajad seadnud eesmärgiks luua atraktiivne piirkond, kus on kuni 4 korruse kõrgused hooned, ja hoida linnaruumi intensiivsus madalal. Madal linnastumise määr, hästi paigaldatud turvameetmed ja tugev kogukond on selles piirkonnas aidanud luua turvalise elukeskkonna. Siin on näha ka enamiku CPTED põhimõtete rakendamist. Ala on piiratud piirdeaedadega, mis suurendab ligipääsu kontrolli, ja suurepärase valgustus kogu alal tagab hea nähtavuse. Avalike, poolavalike, poolprivaatsete ja privaatsete tsoonide selge eristamine aitab piirkonna turvalisustaset oluliselt tõsta. Piirkonna turvalisust suurendab loomulikult ka hea hooldus. Selle tulemusena on piirkonnas 2014. aasta jooksul registreeritud ainult 2 kuritegu. Alljärgnevatel kaartidel on see piirkond ja põhiaandmed.

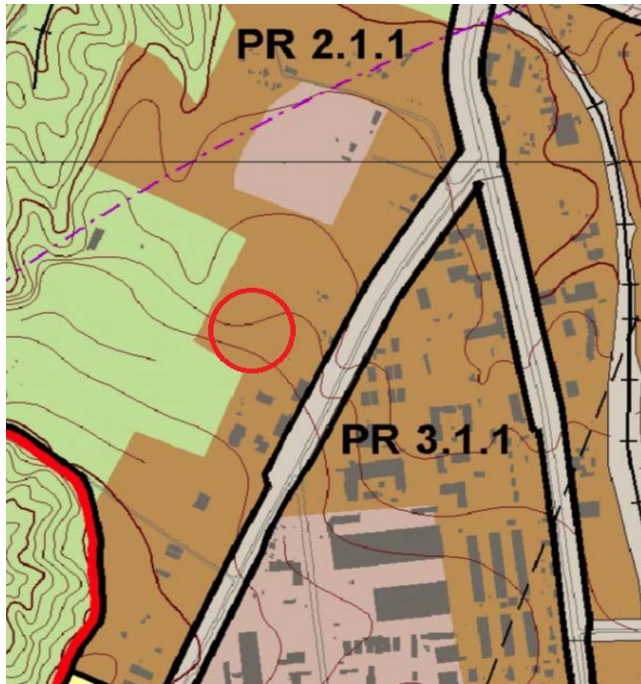
Põhiaandmed

Pilt 5. Venecija väikerajoon

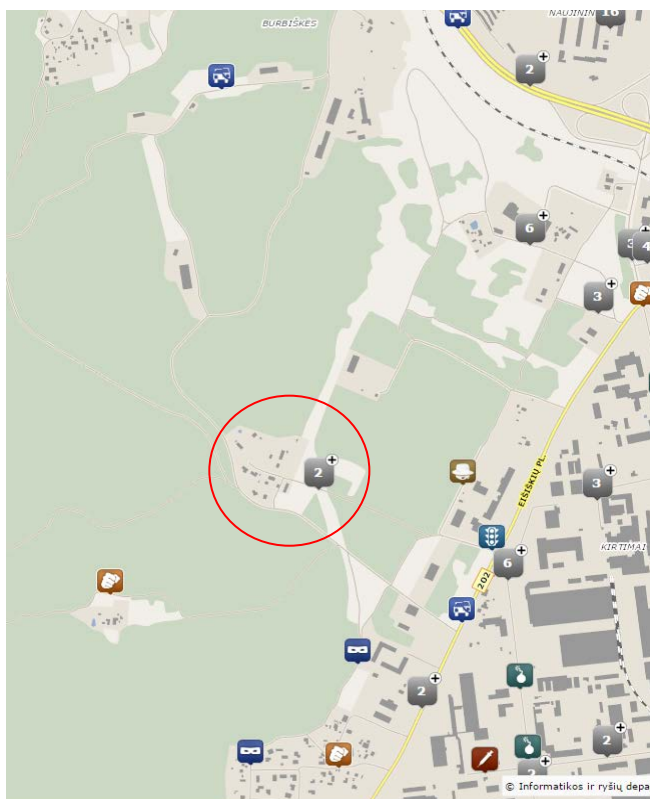
- Pindala – 4 ha
- Hoonete arv – 18
- Korterite arv – 200
- Elanike arv – 500

Venecija rajooni arendustöid alustati 2012. aastal. Piirkonnas domineerivad kuni 4 korruse kõrgused korterelamud. ÜPs asub see rajoon suure arendusintensiivsusega elamurajoonina tähistatud tsoonis. See tähendab, et lubatud on ehitada kuni 5 korruse kõrguseid hooneid ja kuni 20% piirkonnast võib olla eluhoonete all, mille kõrgus ei ole suurem kui 9 korrust. Piirkonna arendajad aga on valinud arenduseks teistsuguse strateegia.

Pilt 6. Venecija asukoht ÜPs

Kuritegevuse kaardi (pilt 7) analüüs näitab, et 2014. aasta jooksul registreeriti politseis ainult 2 Venecija rajoonis toimepandud kuritegu (kodu-vägivald ja vara kahjustamine). See näitab, et piirkonna arendamisel on valitud õige strateegia.

Pilt 7. Venecija kuritegevuse kaart

Kokkuvõte

Nende kahe täiesti erineva uuselamurajooni arendusstrateegia analüüsimise järel saatis Leedu CPTED töörühm Vilniuse linnavalitsusele järgmiste üldiste soovitustega kirja.

Uute elamurajoonide arendamisel tuleb soodustada pigem madalat linnastumise intensiivsust. Meie soovitus on muuta ÜPs uute piirkondade staatus suure arendusintensiivsusega elamupiirkonnast keskmise arendusintensiivsusega elamupiirkonnaks. See vähendab automaatselt linnastumise intensiivsust, rahvastiku tihedust ja loomulikult suurendab nende piirkondade turvalisust. Näiteks peaks maksimaalne lubatav hoonete kõrgus neil aladel olema 4 korrust, maksimaalne lubatav arendusintensiivsus aga 0,8.

Elamurajoonides tuleks soodustada kohalike kogukondade tegevust ja sotsiaalseid tegevusi. Seda on võimalik saavutada ainult väiksemates elurajoonides nagu Venecija, hiiglaslikes rajoonides nagu Perkunkiemis on seda aga väga raske ellu viia. Nimetatud eesmärgi saavutamiseks tuleb planeerimisprotsessis ette näha objekte, mis soodustavad sotsiaalseid tegevusi, nagu mänguväljakud, kohtumispaigad jms.

Planeerimisprotsessis tuleb võtta arvesse CPTED peamisi põhimõtteid ja need arendatavatel aladel ka ellu rakendada. Turvalise parkimise, ligipääsu kontrolli, territoriaalsuse ja pideva hoolduse nõuded peaksid sisalduma juba planeerimisetapis ja nende täitmist tuleks kontrollida ka planeeringu ellurakendamise käigus.

Läti

A.Rinkevics, L.Legzdina, D.Skuja, A.Savčenko

Juhtumiuuring – Jelgava linn

1. Planeeringu valik

4. mooduli koduülesande juhtumiuuringuks valisime Jelgava linna territooriumi. See projekt hõlmab liikluse planeerimist, pargi uuendamist, parkimisala arendust, maastiku parendamist, valgustust, jalgrattatee väljaehitamist, ühistranspordi ümberkorraldamist ja turvakaamerate paigaldamist. Projekti teine etapp, mis on praegu alles väljatöötamisel, näeb ette, et bussijaam paikneb tulevikus raudteejaama kõrval, samuti muutub keskturu asukoht (ka keskturg viiakse üle raudteejaama piirkonda).

Projekti puudutav informatsioon koguti kokku Jelgava linnavalitsuse veebilehelt ja koostöös linnavalitsuse ametnikega. Kogu informatsiooni hankimine oli üsna suur väljakutse, sest lõplik detailplaneering ei olnud veel valmis. Seepärast on käesoleva analüüsi juures kasutatud segameetodit – analüüsitud juba olemasolevaid kaarte ja plaane, ent külastatud ka ala ennast ja analüüsitud tegelikku keskkonda. Projekti ja planeeringuid vaadeldi Jelgava linna strateegilise planeerimise dokumentide kontekstis. Territooriumi külastamine oli väga tähtis, sest muid visuaalseid materjale peale (poolelioleva) detailplaneeringu ja turvakaamerate asukohtade ei olnud. Strateegiliselt põhines otsus valida just see linn ja see planeering aga võimalusel teha koostööd Jelgava linnavalitsusega edaspidigi, muu hulgas ka CPTED põhimõtete ellurakendamisel.

Analüüsitud dokumendid.

1. *Jelgava linna strateegiline arenguplaan.*
2. *Jelgava linna pikaajalise arengu strateegia aastateks 2007–2020.*
3. Jelgava linna üldine ruumiline planeering.
4. Raudteejaama ümbruses asuva rekonstrueeritud ala detailplaneering koos liiklusplaneeringuga.
5. Rekonstrueeritud alal asuvate turvakaamerate asukohtade kaart.
6. *CEN/TR 14383-2.*

2. Taustainformatsioon

Linna kirjeldus

Enne planeeringu analüüsi koguti taustainformatsiooni Jelgava linna ja selle strateegiadokumentide kohta, et uue planeeringu eesmäärke paremini mõista. Ilma taustainformatsioonita ei ole võimalik mõista planeeringut ega seda, kuidas selles kajastuvad kogukonna vajadused.

Jelgava on linn Lätis, seal elab 64 279 inimest ja linna territoorium on 60,32 km². Rahvastiku etniline koosseis on järgmine: 57,3% lätlasi, 27,8% venelasi, 5,7% valgevenelasi, 2,7% ukrainlasi, 2% poolakaid, 1,4% leedulasi, 1,2% rumeenlasi, 1,9% muid rahvusi (2012). Linn asub Riiast (pealinn) 42 km kaugusel. 54% elanikest on naissoost. Jelgavas asub põllumajandusülikool, seepärast on seal palju üliõpilasi.

Tööelise elanikkonna protsent koguelanikkonnast on suhteliselt kõrge – 66,3%, Läti keskmine on 65,7%. Juba praegu peame tõdema fakti, et tänane vähene laste arv põhjustab tulevikus tööturul probleeme – praegu on Jelgava kodanikest 14,8% tööeas nooremad.

Jelgavas töötavad paljud inimesed avalikus sektoris – umbes 42%, Läti keskmine näitaja on 34%. Seda selgitab asjaolu, et Jelgava suurimate tööandjate seas on Läti Põllumajandusülikool ja muud haridusasutused, samuti asuvad siin regionaalsed haldusasutused. Jelgava paistab olevat atraktiivne töökoht ka mujal elavate inimeste jaoks.

Pilt 1. Jelgava linn

Pilt 2. Jelgava linn

Pilt 3. Jelgava linn

Planeeringudokumentid

Lätis jagunevad ruumilist planeerimist ja ehitamist reguleerivad dokumendid kolmeks tasandiks:

1. riiklikud (seadused, valitsuse määrused)
2. regionaalsed (regionaalsed ruumiplaneeringud, juhised)
3. kohalikud (linnplaneeringud, linna määrused, detailplaneeringud)

Regionaalselt kehtestatakse iga linna jaoks ruumilise planeerimise juhised. Kohalikke omavalitsusi reguleerivad seadused nõuavad, et omavalitsus peab koostama ruumilise planeeringu. Kohalikul tasandil on probleem see, et enamik kohalikke omavalitsusi seab lühiajalisi, mitte pika perspektiiviga eesmärke, ja ka otsustamisel lähtutakse kiirest kasust. Pealegi muutuvad seadused nii kiiresti, et see põhjustab ruumilise planeerimise jaoks hulgaliselt probleeme. Lisaks puuduvad kohalikel omavalitsustel ruumilise planeerimise alased teadmised ja pädevus, seepärast on koostatud planeeringud tihti ebakvaliteetsed. Jelgava linna planeeringudokumentide aluseks on

regionaaltasandi planeering. Igas kohalikus omavalitsuses on olemas ehitusalaste määruste eest vastutav institutsioon. Selliseid institutsioone on Lätis kokku 140. Nende ülesanne on ehitusprotsessi kontrollimine ja ehitusplaanide heakskiitmine. Kõik planeeringud ja detailplaneeringud on avalikud, seega peavad need olema väljas riigiasutuse veebilehel, kus igaüks saab nendega tutvuda. Käesoleval juhul aga ei olnud projekti detailplaneering internetis kättesaadav.

Jelgava linna pikaajalise arengu strateegia aastateks 2007–2020

Strateegia prioriteedid.

- Linna kvalitatiivse ja tänapäeva standarditele vastava struktuuri väljaarendamine.
- Kõigile linnaelanikele võrdse ligipääsu tagamine taristule ja linna pakutavatele teenustele.
- Linna loodusliku ja kultuurikeskkonna jätkusuutlik arendamine.

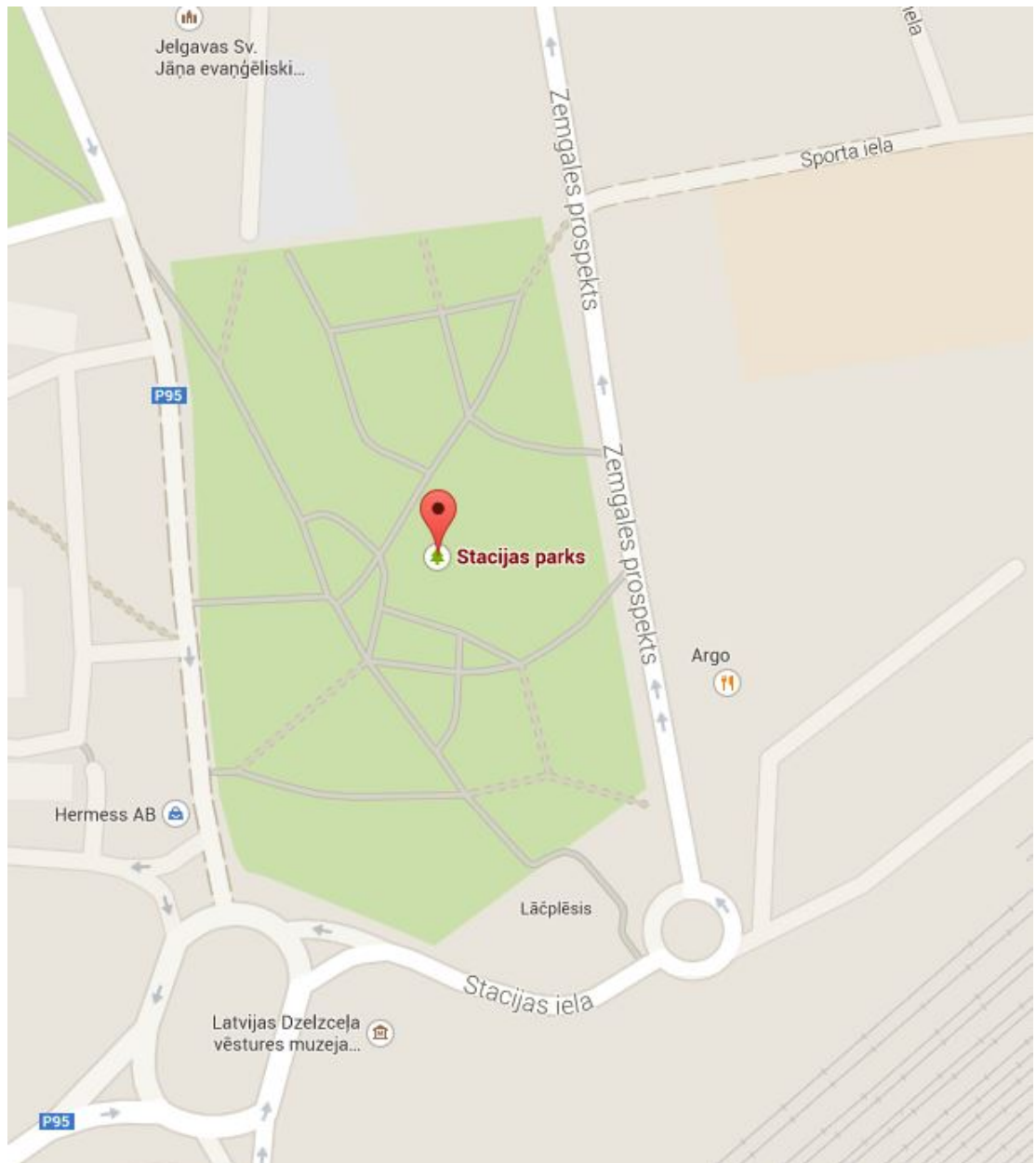
Visioon aastaks 2020.

- Jelgava on linn, mis pakub nii tööks kui ka vaba aja veetmiseks sobivat inimsõbralikku keskkonda.
- **Jelgava on turvaline ja kõrgel arengutasemel linn, kus elukvaliteet on kõrge.**
- Jelgava on dünaamiline linn, mida iseloomustab teadmispõhine majandus, rikkalikud haridusvõimalused, sõbralik sotsiaalne keskkond ja mitmekülgsed võimalused osaleda kultuuri- ja spordielus.

3. Ruumiliste planeeringute analüüs

Esmalt vaadati Jelgava linna ruumilist planeeringut, et saada ülevaade linna üldisest ruumilisest planeeringust ja paremini mõista projekti konteksti (pilt 4). Jelgava on keskmise suuruse ja mitmekesise rahvastikuga Läti linn. Linn on ka territoriaalselt jaotuselt mitmekesine – seal on kõrgeid korterelamuid, eramaju, parke jne.

Vaatlusaluse projekti asukoht on linna keskraudteejaama ümbrus. Põhimõtteliselt kuulub projekti alasse keskraudteejaam, raudteejaama ees asuv park, seda territooriumi ümbritsevad teed ja ümbruskonnas asuvad hooned (korterelamud, kauplused jne).

Pilt 5. *Analüüsitava territooriumi kaart*

Peamised rekonstruktsiooniprojekti käigus tehtavad muudatused.

1. Liikluskorralduse muudatus (ristteed asendatakse ringteedega, ühesuunalised tänavad muudetakse kahesuunaliseks, rajatakse uus tee, mis ühendab kahte tänavat, mille vahel seni ühendus puudus).
2. Rajatakse pargi ümber jalgrattatee.
3. Paigutatakse ühistranspordi peatus raudteejaama peasissekäigule lähemale.
4. Paigutatakse bussijaam raudteejaama lähedusse (projekti teises etapis).
5. Paigutatakse keskturg raudteejaama lähedale (projekti teises etapis).

6. Pargi territooriumi edasiarendamine – vanade puude ja okste lõikamine, uute puude istutamine, pargimaastiku parandamine, uute pinkide paigaldamine jne.
7. Parkimisala rajamine sõidukitele.
8. Raudteejaama ümbrusesse videoseirekaamerate paigaldamine.

Teede liikluskorralduse muutmist, pargi arendust ja turvakaamerate paigalduskohti analüüsiti territooriumi planeeringute põhjal.

Pilt 6. Turvakaamerate paigalduse kaart

Turvakaamerate asukohad on heaks kiitnud Jelgava munitsipaalpolitsei. Kaamerate asukoha valikul lähtuti sellest, et võimalikult suur osa territooriumist oleks kaetud, samuti võeti arvesse võimalikke turvaprobleeme. Rekonstrueeritava territooriumi üldplaneering näitab liiklusmuudatusi ja muudatusi territooriumi planeeringus.

Planeeringu strateegiate ja dokumentide analüüs võimaldab projekti paremini mõista. Korraldati kohtumine munitsipaalpolitseiga, samuti suheldi linnavalitsusega, et saada projekti kohta rohkem informatsiooni. Järeldus oli siiski selline, et nendest dokumentidest ei piisa soovitude andmiseks. Visuaalset materjali ei olnud piisavalt, et täielikult mõista, milline näeb territoorium välja pärast rekonstrueerimistööd. Kuna projekt on praegu valmimisjärgus, otsustasime rekonstrueeritavat territooriumi külastada. Külastuse käigus koguti täiendavat informatsiooni. Soovitude ja kommentaaride koostamisel lähtuti järgmistest CPTED põhimõtetest.

1. Territoriaalsus.
2. Jälgimine.
3. Ligipääsu kontroll.
4. Sihtmärkide kindlustamine.
5. Kuvand ja hooldamine.
6. Positiivse kasutuse soodustamine.

Territooriumi analüüsimisel lähtuti standardi CEN/TR 14383-2 lisast D.

Tuvastatud probleemid.

1. Puudub füüsiline barjäär jalgrattatee ja jalakäijate kõnnitee vahel. Jalgrattatee eristamiseks jalakäijate teest on kasutatud ainult teekattevärvi, see võib jalakäijatele ebamugavusi põhjustada. Lisaks on jalgrattatee rajatud nii, et see läbib ainult pargi territooriumi, ulatumata edasi kesklinna.

2. Liikluskorralduse ja -reguleerimise muutmisel on arvesse võetud autojuhtide vajadusi, aga jäetud tähelepanuta ümberkorralduste tagajärjed jalakäijate jaoks. Raudteejaama vastas asuv fooriga reguleeritud ristmik asendati ringteega ja jalakäijate ülekäigurajaga, mis asub teises kohas (mitte seal, kus oli varem foor). Seega peavad inimesed tänava ületamiseks teise kohta minema. Rongilt tulevate inimeste jaoks on see mugav, aga jaama pileteid ostma suunduvate inimeste jaoks mitte. Need muudatused on juba tehtud ja praegu ületavad inimesed tänavat vanast, sisseharjunud kohast, mitte sealt, kus see praegu ette on nähtud. Väga tihti lähevad inimesed jaama läbi pargi, praegu aga puudub võimalus otse pargist tulles teed ületada.

3. Raudtee juurest üle tee viiva ülekäiguraja juurest ei vii jalgteed edasi parki. Ülekäigurada asub heas kohas, aga selle juurest peaks olema võimalik jalgsi edasi parki suunduda. Pargis kõnnitee puudub, seepärast lähevad inimesed lihtsalt üle muru ja talvel kaasneb sellega libisemis- ja kukkumisoht, eriti vanemate inimeste puhul.
4. Raudteejaama juures asuv ringtee on ühistranspordi jaoks veidi väike.
5. Raudteejaama lähistel asub halva kuulsusega baar, purjus inimeste kogunemiskoht, mis on paljude avaliku korra rikkumiste allikas ja kus esineb üsna tihti ka vägivalda.
6. Raudteejaama ümbruses liigub palju kodutuid, samuti on seal noorukite grupe, mis võib teisi inimesi häirida, eriti öösel.

7. Pargi vastas asub ümbruskonnast isoleeritud koht, mis on pime ja hoonetest (kaupluste tagakülgedest) ümbritsetud. Seal on tõeliselt pime ja nähtavus puudub, ei ole ei loomulikku jälgimist ega valgust. Selles kohas on inimesi rünnatud ja röövitud.

8. Turvalisuse seisukohalt ei ole kavandatava parkimisala asukoht kõige parem. Parkimisala on ette nähtud kogu vaadeldava territooriumi äärealale. Esiteks peab inimene parklasse jõudmiseks läbima kaks hoonet, mis seisavad praegu tühjalt, neis ei ole piisavalt valgust ja sellele tänavale ei ole plaanis paigaldada turvakaameraid. Teiseks asub parkla piirkonna äärealal, seega ümbritsevad parklat ainult tühi ruum ja parkla ees olevad hooned, puudub nähtavus, loomulik jälgimine ja sisenemise/väljumise kontroll.
9. Pargi territooriumil on looduslikud tõkked, mis mõnes kohas piiravad nähtavust. Pargis on ka kohti, kus on pingid, aga puudub valgustus.
10. Pargi territooriumil asuvad vanad varjendid, mis võivad olla lastele ohtlikud. Varjendid on suletud, aga vahel lõhuvad noorukid või kodutud lukud ära ja siis võivad lapsed varjenditesse sisse pääseda.

Territooriumi ja planeeringu positiivsed küljed.

1. Ühistranspordi peatus asub raudteejaama peasissekäigule väga lähedal.

2. Bussijaama toomine raudteejaamale lähemale muudab reisimise inimeste jaoks mugavamaks.

3. Keskturu toomine raudteejaama lähedusse muudab selle ala ka sotsiaalse elu keskuseks. Tekib koht, kus inimesed kogunevad, ja loodetavasti tähendab see ka üldise turvalisuse kasvu.
4. Ringtee on autojuhtide jaoks parem lahendus, eriti käib see linna külaliste kohta, sest varem oli väljapääsuteed leida üpris keeruline.

5. Nähtavus ja loomulik jälgimine on pargis head. Puud ja oksad on sobiva kõrguse ja tihedusega.
6. Valgustus on enamikul territooriumist üsna hea.

7. Turvakaamerate videoseire katab peaaegu kogu territooriumi.
8. Territoriaalne paigutus on selgepiiriline ja tee leidmine lihtne isegi esmakordselt linnas viibija jaoks.

9. Territooriumi hooldustase on hea.
10. Raudteejaamas patrullivad politseinikud.
11. Potentsiaalselt ohtliku baari lähedusse paigaldatakse turvakaamera, mis salvestab kõik rikkumised.

Soovitused.

1. Rajada füüsiline barjäär jalgrattatee ja jalakäijate tee vahele. Kuna jalakäijad kõnnivad tavaliselt mööda jalgrattateed, võib juhtuda õnnetusi.
2. Rajada füüsiline barjäär kohta, kus inimesed vanast harjumusest tänavat ületavad (parem oleks olnud mõelda sellele varem, aga see osa projektist on juba valmis).
3. Rajada parki veel üks jalakäijate tee, mis loob ühenduse kohaga, kus ülekäigutee tänavat ületab, nii et jalakäijad ei peaks minema üle muru.
4. Paigaldada turvakaamera tänavale, mis viib tulevase parkla juurde, ja parandada seal valgustust. Ideaaljuhul tuleks hoolt kanda mahajäetud hoonete eest.
5. Varjendite hooldamist tuleks parandada (kuna neist lahti saada ei ole võimalik). Vaja on regulaarselt kontrollida, et keegi ei pääseks varjenditesse.
6. Jalakäijate ja jalgratturite tee tuleks läbi mõelda nende jätkamise ja ühenduste loomise seisukohast. Näiteks peaksid kõik jalakäijate teed pargist väljumisel jätkuma ja jalgrattateed peaksid viima kesklinna.
7. Pargis peaks iga pingi juures olema latern, vastasel korral tekivad pimedad alad, kuhu noorukid võivad jooma koguneda, jne.

Jelgava linnavalitsusega koostöö sisseseadmiseks korraldatakse peatselt kohtumine linnavalitsuse ruumilise planeeringu eest vastutava ametnikuga. Seal võetakse arutluse alla käesolev projekt ja esitatakse linnavalitsusele oma soovitused.

Eesti

Kopli Liinid

4. meeskond

Toomas Paap; Martin Rist – Ida Prefektuur;

Marek Väljari – Ida Prefektuur; Maria Derlõš - MTÜ Eesti Naabrivalve; MTÜ Linnalabor

Planeeritava ala suurus on **23,13 ha**. Eesmärk on muuta linnaruum **turvaliseks ja kvaliteetseks elukeskkonnaks** koos vajaliku taristuga, rajada uusi rohealasid, st parke ja puhkealasid. **Ehitada on võimalik:**

- 527 korterit;
- 38 ühepereelamut;
- 5 ühiskondlikult kasutatavat hoonet;
- 3 ärilise kasutusotstarbega hoonet.

Väljavalitud arendajad on **Pro Kapital ja Fund Ehitus**.

SÜNDMUSTE VALIK

☐ ENNETATAVAD SÜÜTEOD	☒ KÕIK KURITEOD	☐ KÕIK VÄÄRTEOD	☐ KÕIK LIIKLUSÕNNETUSED
	☒ VARGUSED	☐ LIIKLUSSEADUS	☐ VARALISE KAHJUGA LÕ-D
☒ GRUPEERITUD SÜÜTEOD	☒ RÕÕVIMISED	☐ ALKO- JA TUBAKASEADUS	☐ HUKKUNUGA LÕ-D
	☒ VÄGIVALLAKURITEOD	☐ MUUD VÄÄRTEOD	☐ VIGASTATUGA LÕ-D
☐ SÜÜTEGUDE PARAGRAHVID	☒ MUUD KURITEOD		☐ INIMKANNATANUGA LÕ-D

LINN

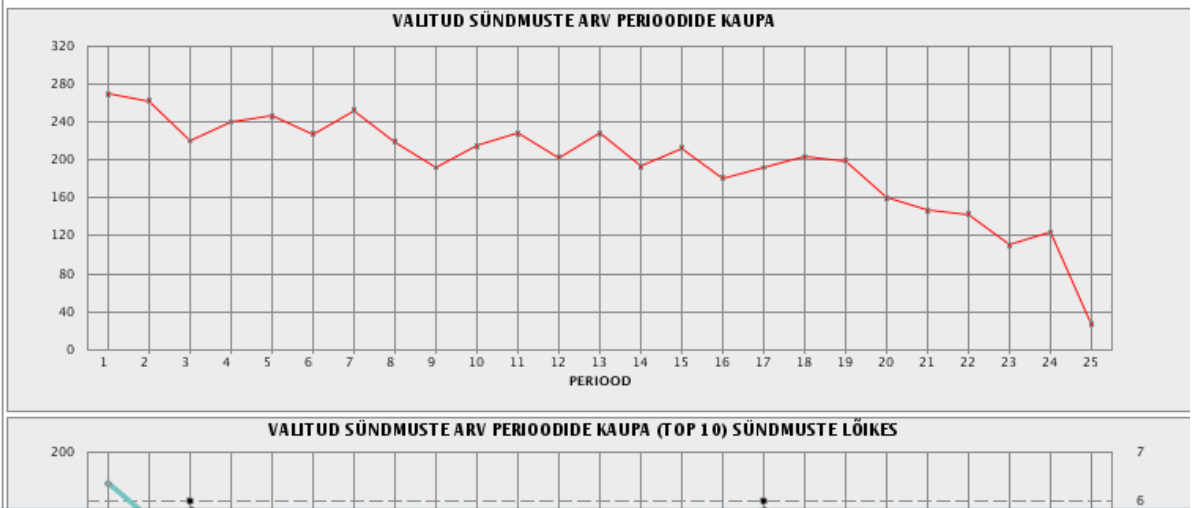
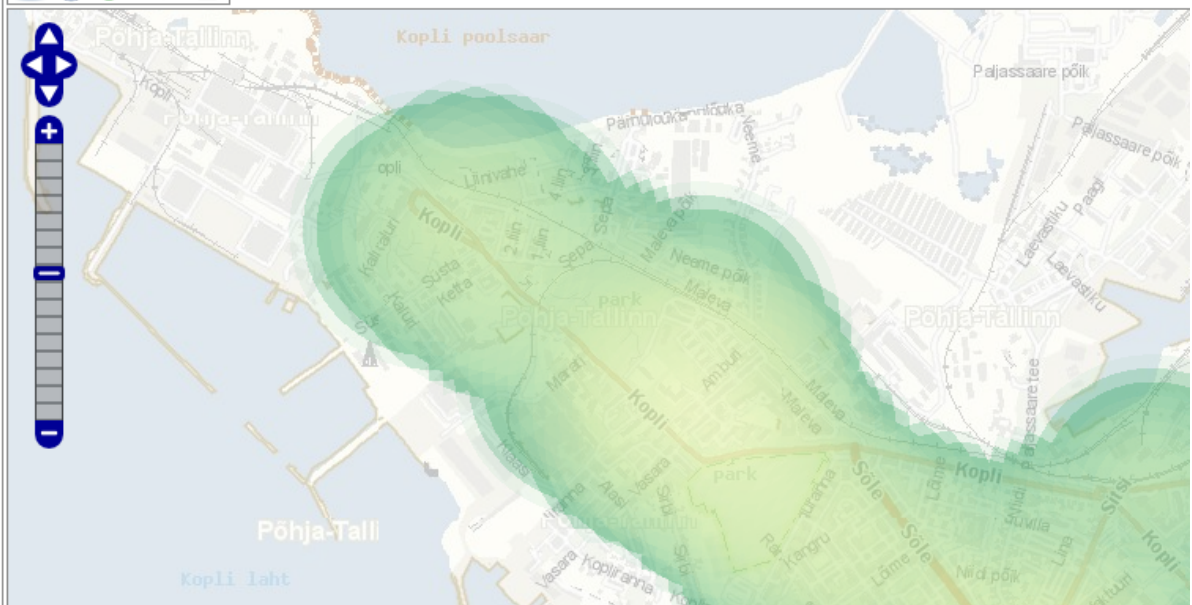
AEGREA SAMM

AVA ARUANNE

Tallinna linn

▼ Nädalate kaupa ▼

KAARDIL KUVATAV PERIOOD: 2014. aasta 32. nädal. Kokku **undefined** sündmust (XY orig.: **undefined%**).

Kuriteod

SÜNDMUSTE VALIK

☐ ENNETATAVAD SÜÜTEOD	☐ KÕIK KURITEOD	☒ KÕIK VÄÄRTEOD	☐ KÕIK LIIKLU SÕNNETUSED
☒ GRUPEERITUD SÜÜTEOD	☐ VARGUSED	☒ LIIKLUSSEADUS	☐ VARALISE KAHJUGA LÕ-D
☐ SÜÜTEGUDE PARAGRAHVID	☐ RÕÕVIMISED	☒ ALKO- JA TUBAKASEADUS	☐ HUKKUNUGA LÕ-D
	☐ VÄGIVALLAKURITEOD	☒ MUUD VÄÄRTEOD	☐ VIGASTATUGA LÕ-D
	☐ MUUD KURITEOD		☐ INIMKANNATANUGA LÕ-D

LINN

AEGREA SAMP

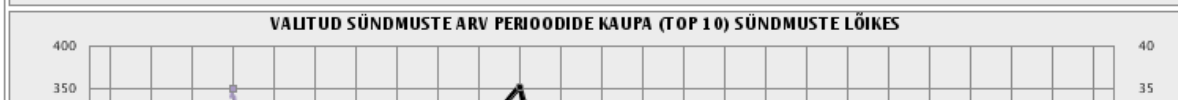
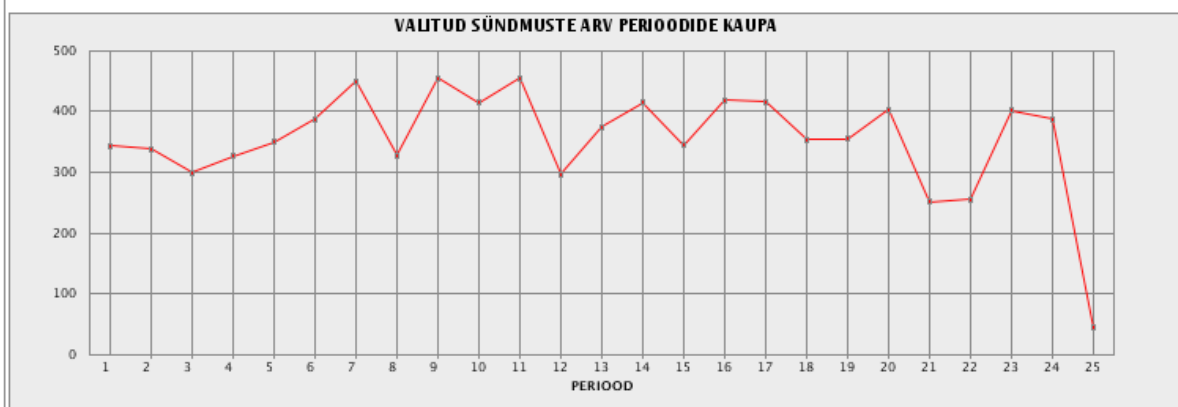
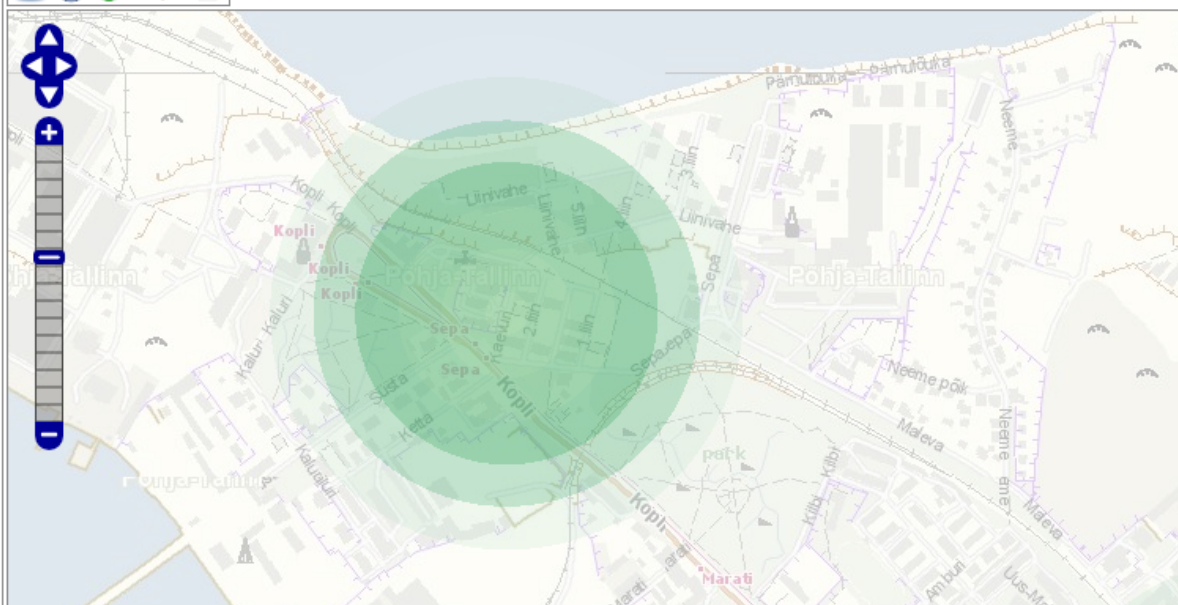
Tallinna linn

Nädalate kaupa

AVA ARUANNE

KAARDIL KUVATAV PERIOOD: 2014. aasta 32. nädal. Kokku undefined sündmust (XY orig.: undefined%).

Väärteod

raudtee poolitab piirkonna – ülemine ja alumine koloonia.

ehitatud 20. saj algul
laevaremonditöökoja tööliste
jaoks

CPTED arenduse planeeringus

Tänapäeval on inimeste jaoks üks peamisi kriteeriume kodu valikul turvatunne. Seepärast on käesoleva planeeringu puhul üks olulisimaid küsimusi kuritegevuse vähendamine keskkonna planeerimise abil ja kuritegevuse väljatõrjumine planeeringute ellurakendamise läbi.

Territoriaalsus

Planeeringus.

1. Ümbritseda elukvartalid piirdeaedadega.
2. Luua meeldiv, terviklik arhitektuurne ja maastikuarhitektuuriline keskkond, mis ei oleks samas monotoonne.
3. Piirata võõraste ligipääsu.
4. Tagada piirkonnas inimlikud mõõtmed, jagades ala väiksemateks territooriumideks.

Soovitused.

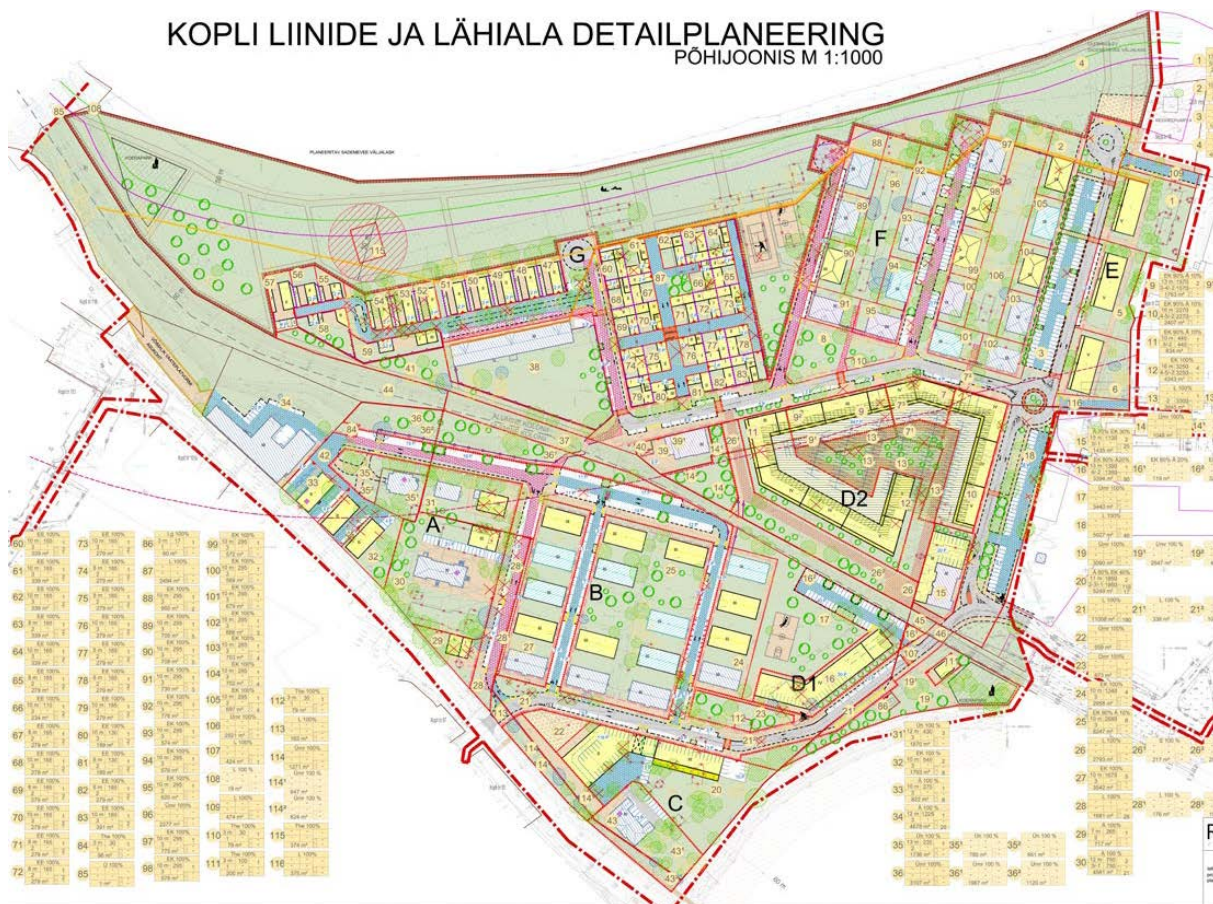
1. Selgemalt märgistada ja määratleda avalike ja privaatsete alade vahelised piirid.
2. Rajada piirdeaiad.

Ühepereelamud – läbipaistev piirdeaed (puitaed) maksimaalse kõrgusega 1,5 m.

Korterelamud – määratleda poolprivaatse ruumi piir madalate piirdeaedadega (kuni 0,5 m) või taimestikuga (hekid).

KOPLI LIINIDE JA LÄHIALA DETAILPLANEERING

PÕHIJONIS M 1:1000

Jälgimine

Planeeringus.

1. Luua piirkonnas segafunktsionaalsed alad.
2. Tagada sissepääsude nähtavus ja akendest avanevad vaatekoridorid.
3. Alade ja tänavate valgustus.
4. Paigutada sissepääsude ja parklate kõrvale turvakaamerad.
5. Käivitada igapäevane patrullimine.
6. Rajada parkimiskohad peamiselt tänavatele, hoonetest nähtavasse kohta.
7. Planeerida jalakäijate, jalgrataste ja autode liikluse jaoks tänavad.

Soovitused.

1. Luua mitmekesisemaid kasutusvõimalusi, mis tagaks segafunktsionaalsuse (äripiirkondades peaksid lisaks kontoritele olema ka kauplused ja teenused).
2. Tagada esimese korruse kaubanduspindadelt hea nähtavus tänavale ja koostada eeskiri, mis nõuaks suurte akende ehitamist.
3. Paigaldada väga eredate kohtvalgustite asemel homogeenne tänavavalgustus.
4. Rekonstrueerida ohtlikud raudtee ülekäigukohad.
5. Arendada elanikes vastutustunnet oma piirkonna eest, käivitades naabrivalve.

Järelevalve

Ligipääsu kontroll

Planeeringus.

1. Tänavatevõrgustik on üsna selge ja järgib olemasolevat struktuuri.
2. Muuta piirkond ligipääsetavaks kahelt suuremalt tänavalt, kasutades läbiva liikluse piiramiseks ummikteid.
3. Muuta piirkond ligipääsetavaks ka jalgrattureile.
4. Rajada hästi organiseeritud, selge ja läbimõeldud jalakäiguteede võrgustik.
5. Tagada kõigile puhkealadele vähemalt kaks ligipääsukohta.

Soovitused.

1. Paigaldada sirgetel teelõikudel kihutamise vähendamiseks ülekäiguradade juurde nn lamavad politseinikud.
2. Raudtee ülekäigukohad peavad olema turvalised ja võimaluse korral reguleeritud.

Sihtmärkide kindlustamine

Planeeringus.

1. Hoonetel peavad olema vastupidavad aknad ja aknaraamid, luugid ja lukud.
2. Tulevased elanikud peaksid rajama isiklikud turvasüsteemid.

Kuvand ja hooldamine

Planeeringus.

1. Säilitada piirkonnas väärtuslik ajalooline miljöo – uus planeering arvestab traditsiooniliste puitmajade praegust välimust.
2. Luua ühendus uue ja olemasoleva linnakeskkonna vahele.
3. Kasutada vastupidavaid ja tugevaid, ent meeldiva ja atraktiivse välimusega materjale.
4. Kasutada fassaadidel heledaid värvitoone.

Positiivse kasutuse soodustamine

Planeeringus.

1. Pakkuda segahoonestust.

Soovitused.

1. Vältida piirkonna muutumist tarastatud kogukonnaks.
2. Hoonestuse liigid peavad olema reguleeritud (nt piirkonnas peab olema teatud protsent sotsiaalkorteritega maju).
3. Elanikud peavad olema hästi informeeritud turvameetmetest, teadma, milliseid meetmeid nad ise saavad rakendada (nt teavitama politseid, hoidma silmad lahti, olema võõrastega ettevaatlik, jne)
4. Kogukonna regulaarsed kokkusaamised oleks hea tööriist piirkonnas vastastikuse usalduse ja turvalisuse loomiseks.

5 OOTUSED

Oleme toimetuse liikmete seas jaganud mõtteid selle kohta, kuidas CPTED meetmete rakendamine kõigis osalejariikides saab tulevikku positiivselt mõjutada. Käesolevas lõpupeatükis anname ülevaate oma ootustest tuleviku suhtes.

Leedu

Nagu eelpool märgitud, omandavad Leedust pärit osalejad 8. projekti käigus põhiteadmised CPTED kohta. Osalejate peaülesanne on vahetada informatsiooni ja kogemusi kolleegide ja teiste sidusrühmadega. Me loodame, et osalejatest saavad oma riigis CPTED saadikud, kes jagavad informatsiooni CPTED meetodite tõhususe kohta ja osalevad aktiivselt uute ja olemasolevate piirkondade ruumilises planeerimises. Me loodame, et osalejatel õnnestub kaasata riigi ja kohaliku omavalitsuse asutused CPTED meetodite aktiivsesse kasutamisse. Märgime ära, et esimesed sammud on juba tehtud, koostatud on soovitusel CPTED põhimõtete kasutuselevõtuks Naujininkai rajooni keskuses ja need on esitatud Vilniuse linnavalitsusele. Ootame, et tulevikus oleks iga kohalik politseinik võimeline koostama lihtsaid CPTED-alaseid soovitusi ja esitama need turvalisema keskkonna loomise eest vastutavatele kohalikele ametiasutustele.

Läti

Kõik teadmised keskkonna kujundamise abil kuritegude ennetamise kohta edastatakse riikliku koolitusprogrammi käigus Läti Politsei ametnikele. CPTED-alased teadmised antakse edasi ka Läti vastava ala spetsialistidele, kasutades selleks käesoleva projekti raames koostatud CPTED juhendit. Koolitused ja CPTED juhend loovad võimaluse CPTED tutvustamiseks spetsialistidele, kes saavad kaasa aidata projekti tegevuste jätkusuutlikkuse tagamisele. Seejuures ei piisa kuriteoennetusmeetodi juurutamiseks ainult CPTED-alastest põhiteadmistest.

CPTED juurutamiseks on vaja saavutada mitmete sidusrühmade koostöö. Siia kuuluvad näiteks kohalikud omavalitsused, haridusasutused, planeerijad, arhitektid, hoonete vastuvõtmisega tegelevad asutused, politseinikud, avalikkus jne. Samuti eeldab see olulisi muudatusi normatiiv- ja planeeringudokumentides. Need on pikaajalised eesmärgid, mille saavutamiseks ei piisa ainult käesoleva projekti raames omandatud teadmistest. Teataval määral on Lätis sellealast tööd alustanud MTÜ Pro-Police, kes tutvustab koostöös planeerijaid koolitava haridusasutusega CPTED põhimõtteid noortele planeerijatele, ent see oli ainult üks pilootprojekt. Läti ei ole sellisteks põhimõttelisteks muudatusteks planeerimissüsteemis veel valmis, seepärast kulub kuritegude ennetamise meetodi kasutuselevõtuni veel palju aega.

Soome

Koolitus on andnud korralikud taustateadmised CPTED põhimõtete alal. Kõigi osalejate võimekus teha pikaajalises kuritegude ennetamise alases planeerimises koostööd on paranenud.

Sellist tausta arvestades on meil suured lootused, et CPTED kontseptsiooni hakatakse rakendada riigi tasandil. Hollandi politseimärgise „Turvaline elukoht” programm on osutunud suurepäraseks viisiks, kuidas kõigis planeerimisprotsessi etappides tagada turvalisuse seadmine olulisele kohale. Kahtlemata saame Soomes oma sellealast tööd täiustada.

Soomest oli projekti koolitusprogrammis viis osalist, kõik riigi eri piirkondadest. See aitab meil jagada informatsiooni oma tööst kogu riigis. Kõik osalejad jätkavad tööd CPTED põhimõtete alaste teadmiste jagamisel kõigis kohaliku tasandi asutustes ja üksustes.

Järgmise sammuna alustame interaktiivsusel põhinevaid koolitusprogramme, et tuua Soomes rohkem inimesi selle meetodi juurde. Ootame huvigruppidele mõeldud koolitusprogrammi algust suure huviga. Esimene koolituspäev toimub Soome Politseiakadeemias ja selle korraldamise protsess juba käib.

Linnade turvalisuse ja ohutuse suurendamiseks on tarvis laiaulatuslikku koostööd ametnike ja paljude huvirühmade vahel. Ootame seda võimalust tuua rohkem inimesi kuritegude ennetamisele suunatud planeerimise juurde.

Eesti

Projektis osalesid politseiprefektuurid kogu Eestist, kokku ligikaudu 40 inimest. Neist enamik olid politseinikud, aga oli ka kaks õppejõudu, oli arhitekte ja ministeeriumide nõunikke. Koolitused näitasid meile, et meie riigis on vaja korraldada rohkem sellealaseid koolitusi ja et meie tulevase politseinikke tuleb sel teemal harida, samuti vajab Eesti Sisekaitseakadeemia raamatuid, et lihtsustada õppeprotsessi. Me tahame oma politseinikke koolitada, et nad oleksid võimelised tegema koostööd arhitektide ja linnaplaneerijatega. Samuti tuleb arhitektidele koolitusprogrammide käigus õpetada, kuidas kasutada CPTED peamisi põhimõtteid oma töös.